

Slovenski

GLASNIK.

Lepoznansko - poduččen list.

Štev. 9. V Celovcu 1. septembra 1866. IX. tečaj.

SIROTA.

(Zložil M. Plahtarič.)

Po skalnati strmini,
Po poti snežnati,
Po zmrznjeni planini
Dečarec zlo hiti.

Odšla mu zlata mati
Je zgodaj v večni raj;
Življenja dobi zlati
Za njega bil je kraj.

Pripeljal oča drugo
Je mamo — pisano,
Za se in sinka kugo,
Nesrečo žalostno.

Ni ženin jezik zlobni
Več možu mira dal,
Strup mačehin hudobni
Je pastorka pregnal.

V spomladi na planine
Odgnal je čede sin;
Tu prejšnje bolečine
Mu prešel je spomin.

Rumeno - jasna zora —
Tu v jutru ga budi;
Na pašo s čedo mora,
Da kaj ne zamudi.

Veseloglasne tice
Tu sladko pojejo,
Tu pisane cvetlice
Prijazno cvetejo.

Po hribčeku fofočē
Potočec srebrobēl,
In veterčec šumočē
Med listjičem vesel.

Tu vse je lepo, krasno,
V naravni radosti;
Al vse je kratkočasno,
Kar milo se nam zdi.

Začel je veter briti,
Na zemljo pal je mraz,
In naglo spremeniti
Je morala obraz.

Veselja srce bije
Pastirju malemu
Ko željen domačije
Veselo gre domú.

Ko pribeži pred vrata:
„Oj, kje ste oče moj!
„„Zagrebla je lopata““
Gorjē, gorjē in joj!

Premilo dečec plače,
Al kaj mu hasni plač?
Okoli se potače
Še mlad in slab berač.

Ker mačeha si vzela
Je moža družega,
Ni več skrbeti htela
Za sina tujega.

Okoli milo joka
Nedolžna, mala stvar; —
Al tujega otroka
Je tujcu malo mar.

Sosedje ga podijo,
Doma ga tepe vsak,
Pustiti domačijo
Je moral siromak.

Po skalnati strmimi,
Po poti snežnati,
Po zmrznjeni planini
Dečarec zlo hiti.

Na tujem mira išče,
Nadloga ga teži,
Ko pride na mrtvišče,
Utruden obleži.

Tu se mu v misli vrine
Spomin preteklosti,
In srce mu prešine
Ost grenke žalosti.

Spominjal se je zvesto,
Da drago mamico
Na ravno tako mesto
Ljudjé odnesli so.

Se vlegši na gomilo
Jočeč je žaloval,
Nič več ga ni zbudilo,
Vsaj sladko je zaspal.

Da rešil bi bridkosti
Zemeljskih se nadlog,
V kraj večne blaženosti
Poklical ga je Bog.

Hči mestnega sodnika.

(Izvirna zgodovinska povest iz 15. stoletja, spisal J. Jurčič.)

III.

„Koliko nas je: eden je Sušnja, Pireh je eden, to sta dva, jaz sem eden, smo trije, Kolček štirje, vsi smo vkup, kaj nismo? —“

Tako je zvečer ob devetih štel mestni stražnik Bojec svojo kompanijo vojevitih, s strahovitimi sulicami oboroženih mož, ki je stala pred malo leseno hišo ne daleč od vrta, ki je bil za vrtom mestnega sodnika. Bojec je bil dvakrat niži mož kakor njegovo orožje, že precej prileten in grozovito suh. Tudi njegovi tovarši ali podložniki, kakor bi se morebiti bolj pravilno govorilo, kajti Bojcu je bila danes velika oblast dana, da je zapovedoval svojim nestrašljivim organom mestne varnosti in mirnega spanca, tudi ti so bili precej sestradani na videz razun gospoda Sušnje, ki je bil — nezvest svojemu vse časti vrednemu imenu — vkljubu svoji grbasti postavi vendar-le nekaj bolj obširen čez trebuh, boje zato, ker ni bil oženjen in je grozno rad jedel.

„Vsi smo, samo Podplatnika ni!“ pravi Pireh.

„Pa zakaj ga ni, prašam jaz! — pravi Bojec s svojim veljavnim glasom. Ali ne ve, da ga bom jaz zatožil, jutri zjutraj pri gosposki? Zakaj tega ne ve? Kaj bi pa bilo, če pride pet tatov, roparjev, razbojnikov ali hudodejcev? Jaz vprašam, kaj bi bilo, ko smo mi samo štirje?“

„Podplatnik je djal, da ga zobjé bolé in njegova babnica je bolna,“ odgovori Pireh.

„Marsikoga bi zobjé boleli, in marsikje kdo bi ostal pri babnici domá. Jaz si ga bom zaznamoval. Ali kaj, če jih pet pride, ali pa šest?“

„Vpitje bomo naredili, da bodo ljudjé na okna in na vrata prihajali, pa vsi zbežé,“ pravi Kolček.

„Dobro si govoril, Kolček! Vpitje, da, vpitje! Ali jaz ga bom zaznamoval! — Kaj je tvoja dolžnost, Kolček? Kaj boš storil, če boš koga videl.“

„Povprašal ga bom, kdo si? in če ni dobro odgovoril, uklenil ga bom,“ odgovori Kolček.

„In če ti bo utekel?“

„Vjel ga bom!“

„Dobro si povedal! Ti Kolček in ti Sušnja ostaneta tukaj okrog in varujeta. Midva pa greva za nekaj hiš naprej in bova tam okoli Grniščakove hiše stražila. Ko bi kaj zgodilo se, zavpita he! ho! — in brž sva midva tukaj; če midva kličeva he! ho! pa vdiva pritecita.“

Po tem zbornem in podučljivem razgovoru se razidó.

Komaj pa je bil Bojec s Pirhom odšel, začneta se Kolček in Sušnja posvetovati, kam bi se dalo malo nasloniti, da bi bila noč krajša. Kolček je hotel, da bi se za sodnikovim vrtom malo razkoračil travo in malo podremal, ali Sušnja je djal, da bi tam utegnila kaka kačja zvér prilezti in se človeku še v usta skobacati, kar bi imelo zle nastopke, kakor so: pljevanje, gnjus do jedi itd. Tako sta tedaj hrabra stražnika sklenila, da ni na svetu boljega, kakor vleči se na klopico pri bližnji hiši, ravno nasproti sodnikovega vrta.

Kolček je komaj ležal in je že po debelo hrkal in spal. Sušnja pa iz dveh razlogov ni mogel zadremati, prvič, ker je bila klopica, na katero se je bil razpotožil, malo preozka za njegov obili životek in se je moral vedno z rokama za rob držati, da ne bi v sanjah pal na tla, drugič pa je bilo to ležišče malo pretrdo zanj. Ko je tedaj mož videl, da iz spanja ne bo nič, sklonil se je toliko po koncu, da je sedel. Kaka dva pota je prav nevoščljivo pogledal svojega tovarša Kolčka in si mislil, zakaj ta lahko spi, jaz pa ne. Ali kakor za tolažbo mu je na um prišlo, da ima nekaj za v usta deti, — ne sicer tobačne pipe, kajti te niso še Ljubljančanje našega časa poznali, ampak — tolsto klobásico. To tedaj mož tiho iz žepa izvleče in ravno tako skrbno četrt odgrizne, da se ne bi tovarš zbudil, kajti potem bi mu bil moral po spodobnosti nekaj za pokušnjo dati, ktera lastnost pa Sušnji ni bila nič posebno priljubljena. Ne smemo pta menda tudi pozabiti, da je sulico vedno med kolena tiščal in ke-

dar je sapa zašumela, strahoma jenjal zvečiti, če je tudi polno imel založeno, ter tako dolgo poslušal, da je vedel, da ni nič. Nekteri po tem tacem povedó, da tudi zavoljo tega ni mogel spati, ker ga je bilo malo strah. Mi ne vemo, kako je ta reč.

Kaj je Sušnja na enkrat začel strmeti tje ob sodnikovem vrtu in zakaj je zadnji kos klobase hitro pogoltnil, da bi se bil skoro zadavil?

Videl je tropo mož v plaščih prihajati. Bilo jih je eden, dva, pet jih je! O jej! In ves živ je začel Kolčeka v noge drezati in buditi ga.

„Kolček! vstani, brž vstani! Kolček!“

Ali Kolček je grdo zarenčal v spanji in ni tel tako dober biti, da bi bil vstal. Še bolj milo ga je jel prositi Sušnja in naposled je vendar Kolček vstal, obe roki od sebe pomolil in se razpotegnill vprašaje:

„Kaj ti je pa! Kaj mi ne privoščiš ene urice spanca?“

„Poglej, poglej, tam doli! Pet jih pride, to niso meščanje. Kaj čeva?“

„Zavpiva pa bosta še ónadva sem prišla,“ pravi Kolček.

„O, za Boga nikar!“ odgovori Sušnja. — „Jaz sem slišal, da je enemu nekaj zaklepetalo kakor meč. In če vpijeva, bodo naju le-ti prej slišali, ko Bojec in Pireh, in pobijejo naju do smrti. Jaz ju grem poklicat, ti pa tù čakaj!“

„Ti ne moreš nič teči, jaz grem, ti pa čakaj!“

Rekši Kolček zbeži, Sušnja pak se zmuza tje do vrat in se stisne ob njih, sulico pa dene ob sebi. Hotel je potrkat, da bi mu kdo prišel odpret, ali domislil se je koj, da v tej hiši stanuje samo žena, stara ko zemlja, s svojo gluho deklo. Tedaj ni bilo družega pomočka ko vse svetnike in svetnice na pomaganje poklicati pa sree ohrabriti. To je Sušnja, moder možanec, tudi storil in hrabrega duha izdihnil še molitvico do angelja varha ter čakal. Kolčeka z Bojcem in Pirhom le ni bilo, oni neznani možjé, ki gotovo niso bili meščanje, pa so se bližali bolj in bolj.

Čeravno neradi, vendar moramo popustiti svojega Sušnjo za nekaj trenutkov, da se ozremo po možéh, ki so imenovanemu revežu tolik strah zavdali. In res, če reč pregledamo, kakor je v istini, pet krepkih bradatih in oboroženih korenjakov, Sušnjevo obilost čez život in njegovo negibčnost, katero je na skrivnem tajil, pa vendar sam gotovo najbolje poznal, njegovo nerodno orožje in še več družega, ne smemo trditi, da je bil ta naš čestiti, nočni čuvaj spoštovanega ljubljanskega mesta preveč bojazljiv, temuč moramo si domišljati, kako bi se bil morda nas eden tresel, ko bi bil stal na njegovem mestu. In le, če si s to lučjo svetimo, spoznamo, da je mož v tej imenitni noči zaslužil, da bi mu omenjeno mesto in njeno svetovalstvo, ko bi hotelo pravično biti, postavilo spominek zarad tega, ker se ni od straha zgrudil pri svojih vratih.

Prišli so tuji možje tje do sodnikovega vrta in se ustavili pri vratih. Eden se je postavil pred-nje in jim je na pol tiho djal:

„Tukaj hodite gori in doli, po dva in dva, pa vedno pazite, če kdo pride, da ga odpravite. Sosebno kedar vam bom z vrta znamenje dal, gledite, da ne bo nikogar tukaj, zakaj ne bi hotel, da me kdo vidi. Kmalo bom opravil in potem bom skrbel, da do boste pijače za celo noč.“

„Kaj hočemo, če kakova mestna podgana pride, tistih suhopetih čuvajev?“ vpraša ga eden.

„Najbolje, da je pustite pri miru, kajti premalo nas je in tega tudi ne bi rad imel, da bi se pričekali ž njimi.“

„Bojimo se jih pa res ne, če vsi vkup pridejo — —“

„Pa tega nočem, da bi kak tepež nastal. Jaz bodem morda še kedaj utegnil to pot hoditi.“

Rekši vzame vodnik te družčine nekaj ključev iz žepa in rožljaje skuša zdaj s tem zdaj z onim vrtna vrata odpreti. Menda ni noben ključ odprl, ker kmalo je je mož nevoljen zopet v žep vtekel, rekel najmočnejemu svoje družbe, naj se ob plotu ustopi in mu do vrha plota pomaga. Okobalivši teme, poprime se za vejo čespljevega drevesa, ki je na vrtu tik plota rastlo, še enkrat opomni tovarše naj pazijo in skoči na vrt.

Ostali štirje nekaj časa med seboj šepetajo, kakor bi se kaj posvetovali, potem pa se obrneta dva gori dva doli.

V tem hipu očeta Sušnjo nekaj neslanega ugrizne, ne vem, ali je bila muha ali kakov drug mrčes, ki rad človeku nagaja. Nehoté in pozabivši sam sebe se malo pripogne, da bi sitno živalco prepodil. Ali nesreča, ki človeka drvi od zibeli do groba, ta nesreča vrže Sušnjevo sulico po tleh z glasnim tleskom. Oni štirje pri plotu so obstali in gledali, kaj je, Sušnja pa je od straha usta odprl in oči raztegnil in trd kakor kamen pričakoval reči, ki bodo prišle iz te devete nerodnosti njegove.

In videl je, kako je eden zinil in djal svojemu tovaršu: „Kaj je tam na óni strani?“

In oni je djal: „Ena sova je, idiva ogledat je in prašat, zakaj ne gre spat.“

In oba sta se vzdignila in korakala čez prostor na to stran.

Zdaj je Sušnji veljalo, kaj važnega učiniti, da si otme čast in poštenje, odtegnejo zdravi udje in cela koža. Sulico pograbití in se moško v bran postaviti — to mu še na um ni prišlo, kdo bi bil tako neumen! Veljalo je marveč poskusiti urnost in tekavost brzih peta, in to se je zgodilo, kajti kakor konj se spusti čuvaj ob hišah v dir.

Tisto uro se je bil Sušnja preveril, da človek ni tako počasen kakor si domišlja, če le hoče. Kajti mislé, da čuje cepetanje preganjavcev za seboj, dirjal je tako, da je bil, predno je vedel kako in kaj, pri svojih treh tovarših pod Grniščakovo hišo, ki so tudi stali v pravem božjem strahu, ne vedé, kaj bi.

Vidé Sušnjo pribežati, zastavljali so mu vprašanje za vprašanjem. Ali ta mož je bil tako vpehan, da ni prej mogel odgovoriti, predno se ni strahoma trikrat ozrl za seboj, če ga nihče ne podi več, večkrat debelo sape potegnil in potem začel tovarše oštevati:

„Vi strahopetci, vi kozé, vi vsi, in ti Bojec! Kaj je bilo treba mene samega tam pustiti med razbojniki, tatovi in tolovaji? In ti Kolček, jaz jo bom tebi vedel: Kaj ti nisem rekel, kaj te nisem prosil, da še ta dva tjekaj pripeljaj? In kaj si ti storil! Tukaj stojiš, jaz sem moral pa sam, čisto in golo sam, postaviti se trijem nasproti, kaj pravim, štirim!“

„Kam si pa sulico del?“ vpraša Pireh.

Sušnja jame gledati okoli sebe in še le zdaj zapazi, da je ob svoje orožje. Ni za gotovo vedel, kje je je pustil.

„Kaj ne veste, da sem jo na tri kose prelomil, sulico! Na tri kose se je zlomila, pravim, ko sem ga sunil prvega tatú! In potlej sem se umeknil, ki nisem ničesa več v rokah imel.“

„Tako praviš, da so res razbojniki?“ vpraša Bojec.

„Pet jih je, pravim!“ zatrdi Sušnja. — „Eden je šel krast k mestnemu sodniku, drugi pa zad za vrtom stojé. Vsi močni in hudi ko osé.“

„Za pet ran, kaj nam je početi! — vzdihne Bojec. — Če bo mestni sodnik okraden, službo izgubimo vsi do enega. Sami jim nismo kos, drugi čuvaji pa vediga bog, kje so.“

„Veste kaj možjé! Pokličimo gospoda Simona Grniščaka, in druge sosede. On je zet mestnega sodnika, gotovo nam bo pomagal. In srčen mož je in tri hlapce ima. Pa je bomo pregnali in še kaj imena bomo imeli,“ svetuje Kolček.

„Dobro si govoril,“ pravi Bojec in brž gre trkat s svojo sulico na okno gospoda Grniščaka.

„Kdo je?“ zasliši se glas iz hiše.

„Jaz sem, jaz Bojec, mestni stražnik, in Sušnja in Pireh sta pri meni, in Kolček. Tolovaji so pri sodniku. Toliko jih je ko trave! Idite nam pomagat in hlapce pokličite.“

Okno se zapre in luč v Grniščakovi izbi je pričala, da je bil ta mož hitro pripraven pomagati, zlasti ker je šlo za varnost in premoženje mestnega sodnika, kakor je po sporočilu hrabrih nočnih stražnikov mislil. Kmaló je bil s svojimi tremi hlapci oborožen na ulicah.

Med tem so bili Bojec in njegova derhal tudi nekaj družih mestnih sosedov prebudili, in precejšnje krdelo se je vzdignilo proti vrtu mestnega sodnika, kjer so bojé tatjé stali.

Simon Grniščak je bil eden med prvimi, Sušnja in njegovi vrstniki so se bolj skrbno od zadej pomikali, nekaj družih pa je šlo na sprednjo stran k sodnikovi hiši, da bi tega gospodarja poklicali in namišljene tatove tam prestregli.

Štirje neznani možje so še stali za plotom sodnikovega vrta, dva vkup dva vkup. Ko so krdelo zapazili, sešli so se naglo na mestu, kjer je prej Sušnja videl petega plot preplezati in eden se je spel čez plot ter je glasno zažvižgal.

„Hoj! Kdo ste in kaj hodite?“ vpije Bojec oprimši z obema rokama sulico, da-si rayno je bil med zadnjimi v krdelu.

„Vi ste hudodejci, udajte se!“ zavpil je nekdo drugi.

Namesto odgovora so vsi štirje izvlekli svoje meče iz nožnic. Simon Grniščak je bil prvi, ki se jim je toliko približal, da je eden zamahnil nad njim, ko ga je neravno s prijaznim odgovorom pozdravil.

Kolček se je tedaj tolikanj skazal, da je s sulico udarec prestregel, tako da se je namesto Grniščaka tuji možak hipoma zvrnil po tleh.

Pa nasprotniki meščanov niso dolgo ostali samo trije, kajti kakor bi bil iz tal vzrastel, je še eden pri njih, ki je malo niže plot preskočil, svoj dolgi meč izdril in tovaršem pomagal iz zadrege. Tega novega je spoznal Simon, kajti brž je obrnil svoje zastarelo po očetu podedovano orožje proti njemu in vpil:

„Kaj si ti laški maček?“

Pa videti je moral Simon koj, da svojemu nasprotniku ni kos, kajti dobil je vprek komolca desne roke rano, da mu je meč odletel in morda bi se mu bila še huja godila, ko se ne bi bilo na vik in krik že toliko meščanov tu vkup steplo, da so neznani ponočnjaki hitro pobegnili, popustivši svojega ranjenca.

Ko so si posvetili in ogledali na tleh ležečega, spoznal ga je nekdo izmed njih in djal: „To je hlapec našega poglavarja!“

Zdajci bi bili morda meščanje svojo jezico ohladili nad ubogim možem, tem bolj, ker so bili tudi kaki trije izmed njih v tepežu dobili krvava znamenja svoje hrabrosti, ali po sreči so se odprla vrata pri vrtu in sodnik Sumerek je prišel gledat, kaj krik in vik pomenja. Pač bi bil težko kdo drugi utolažil razjarjeno množico. Na njegovo besedo pak se je kmalo vse mirno razšlo in meščanje so na poti v posteljo ugibovali po dva in dva, kaj bi bili Averspergovi ljudje pač radi pri mestnem sodniku.

Sodnik je dal ranjenega hlapca in enega meščana, ki mu je tako kri tekla, da ni mogel sam domu, v svojo hišo nesti. Simon pak se mu je nepovabljen pridružil in oba gresta v zgornjo sobo, kjer najdeta Heleno popolnoma opravljeno. Ko sta stopila v izbo, vstala je deklica naglo in nekako bledega lica vprašala, kaj se je zgodilo. Vest očetova in Simonova je, kakor bi se bilo lahko sprevidelo, ni mogla popolnoma utolažiti. Še le, ko je iz razgovora slišala, da tega, ki je ranjen, oče in gospod Grniščak ne poznata, oddehnila se je vidoma malo in je rada slušala očeta, ki jej je velel, naj gre spat. Zdaj še le, ko sta bila sama, primeknil se je Simon sodniku bliže in djal:

„Kaj meniš, da so bili res tatje?“

„Jaz ne morem soditi. Hiša je bila zaprta in nikogar nisem čutil. Pa upam, da se bo vse jutri izvedelo. Vsikako pa se oglasim k Averspergu in on naj svoje ljudi tolikanj v strah vzame, da ne bodo meščanov tako čudno nadlegovali ko nocoj,“ odgovori sodnik.

„Jaz pa trdim, da ta mož nima nič drugega pri tem, kakor da je svoje ljudi za spremljevalce in varhe posodil malopridnežu, tistemu Lahu Cirijaniju.“

Rudečica je sodnika oblila. Nekaj časa je tiho zrl v tla, potem pa vprašal:

„Ali se ne motiš? Ali si ga videl?“
 „Tukaj imaš pričo, — djal je Simon in kazal svojo rano na kolmcu. — Za zdaj mi je ušel, pa bova že še vkup prišla. Pa lahko noč, moram si to reč obvezati.“

Rekši vstane Simon.

„Stoj še malo! — pravi sodnik. — Kaj meniš, da moja hči v tej reči kaj več vé, kakor je za njo in za moje poštenje prav.“

„Menim, da ne. Pa to boš ti najlaglje sam spregledal. Tudi sem preverjen, da ljudje reči ne bodo izvedeli, kakor je. Vse misli, da so te hoteli okrasti ali kaj tacega.“

Potem sta se moža ločila. Simon Grniščak je šel proti domu in se je sam pri sebi rotil, da bo prišel še za-nj čas maščevanja, Sumerek pak je še dolgo sedel pri luči. (Dalje prih.)

Narodne pesme.

(Priobčuje M. Valjavec.)

(Dalje.)

10.

(Iz Zamladinca.)

Draga Jela kolo vodi
 Po pijacu križevačkem,
 Za njom majka tiho hodi:
 Hodi dimov, kčerka Jelek. *)
 Vera nejdem, stara majka.
 Stoprem smo se razigrale
 Ne da bi se rasajale.
 Praše ti se žute čizme.
 Naj se praše žute čizme,
 Meni majka druge kupi
 Za mu škudt križevaču,
 Ako ne bu, kaj to na nju?
 Meni ne bu nikaj za nju,
 Makar pojdem se mar za nju. (?)

11.

(Iz Zamladinca.)

Svibje vibje polegalo,
 Na koga se nalegalo?
 Na one lene junake,

Koji neču naše kolo
 Naše kolo pohoditi,
 Pohoditi, potancati,
 Potancati, razigrati.
 Svibje vibje polegalo,
 Na koga se nalegalo?
 Na one lene devojke
 Koje neču naše kolo
 Naše kolo pohoditi
 Pohoditi, potancati,
 Potancati, razigrati.

12.

(Iz Zamladinca.)

Pasu mi se pasu tri pisani pavi,
 Pasu mi se pasu 'se okolo grada,
 'Se okolo grada perjiče im pada,
 Perjiče im pada, devojke je beru,
 Devojke je beru, za partice meču,
 Za partice meču, onak k meši šeču.
 Pasu mi se pasu tri pisani pavi,
 Pasu mi se pasu 'se okolo grada,

*) Jelek m. Jela; tvorka — ek za ženska imena se tudi po Varaždinu dostikrat sliši; rasajale = razhajale.

'Se okolo grada perjiče im pada,
Perjiče im pada, snešice je beru,
Snešice je beru, za pečice meču,
Za pečice meču, onak k meši šču.

13.

(Iz Zamladinca.)

Marija išla nedelu k meši,
Na ruka' nesla gospona boga,
Na glavi mu je zlata koruna,
Vu ruka' su mu britke kosice.
Ž njom su se stali teški Židovi,
Pustil je trake gori do neba
A britke kose doli do zemlje,
Š čim je podkosil teške Židove. —

Zibala Jela gospona boga
Z desnom ručicom, z levom nožicom,
Metala ga je v troju kupelju,
Prva kupeljca prebelo mletce,*
Druga kupeljca preruno vince,
Tretja kupeljca bistra vodica.

14.

(Iz Zamladinca.)

Potočil Ježuš zlatu jabuku,
Lepo je ime Ježuš moj**)
Potočil ju je vu naše kolo,
Naše je kolo zdravo veselo.

Potočil Ježuš zlatu jabuku,
Potočil ju je vu naše selo,
Naše je selo zdravo veselo.
Potočil Ježuš zlatu jabuku,
Potočil ju je vu naše polje,
Naše je polje lepoy rodilo
Lepoy rodilo zlatom šenulkom,
Š čim se alduju 'se bože meše,
'Se bože meše pod božim krovom,
Pod božim krovom, na božem stolu.

Potočil Ježuš zlatu jabuku,
Potočil ju je vu naše gore,

Naše su gore lepoy rodile,
Lepoy rodile rumenim vincem,
Š čim se alduju 'se bože meše
'Se bože meše pod božim krovom.
Pod božim krovom, na božem stolu.

15.

(Iz Zamladinca.)

Rožica moja rumena:
Ne puščaj cvetek za rana,
Nemam te komu trgati:
Oček mi z majkom prestari,
Bratec mi s sestrom premalen,
A ljubi mi još daleko;
Do njega mi je devet gor,
I vu desetoy zelen bor,
Pod onem borem zlatni stol,
Za onem stolem klupčica,
Na njoj mi sedi Ježušek,
Nad njim mi leče lep tiček,
Njega mi zove Ježušek:
Hodi mi ve sim, lep tiček.

A vera nejdem, Ježušek,
Ar imaš sluge gizdave,
Moje bi perje pukali,
Za klobuk bi je metali,
Onak bi k meši šetali,
Pak bi ti ž njim se gizdali,
Nit ne bi boga molili.

16.

(Iz Zamladinca.)

Jelka mi zaspala vu jelenskoj gori
Nju mi majka zvala s pisanoga ganjka:
Hodi dimov, Jelka, ma jedina čerka,
Jesi se naspala celi letni danek,
Celi letni danek, celu zimsku nočku?
Nesem, majka, spala, neg sem cvetje
brala

Belo i crleno, žuto i rumeno,
Mariji mladenki venek navijala
Svetomu Jožefu kiticu delala,
Kiticu delala, za škrljak metala.

*) Mletce ali tudi mlece dimin. od mleko.

***) Ta stih se pripeva za vsako vrstico; šenulka ali šenula = pšenica, toda samo v pesmji, v govoru se ne sliši.

Rudeča suknja.

(Poljski spisal M. Čajkovski, poslovenil Podgoričan.)

(Konec.)

„Nekega dné, ko sem se najmenj nadjal, prinese nek Kabardinec list ná-me, na Arstan-Hana. Razganem ga in čitam: „„Jaz grem od tù z Vladislavom, pogledat tvoj kraj. Milostljivi car je odpustil vsem, pomilostil je vse brez razlike. Idi k generalu, k mojemu stricu, da ti dá popotni list, saj je že obljubil ga meni, ali da veš, nikoli živej duši ne povedi tega, kaj si počenjal s Čečenci vred, ne mara se vidiva še kdaj, če pa ne, ostani moj prijatelj tak, kakoršen sem bil jaz tebi in kakoršen sem ti in bodem zmérom. — Abaš-Išmil.““ — Vladislav je pa to-le pripisal: „„Saj se še vidiva, tudi s Pavlino se vidita še, srečna bosta še kdaj obá, to goreče želi — krivičnik, kar se tebe tiče — Vladislav.““ — Že je pretekel cel mesec, kar je bil ta list gotov. Povedal sem za svojo srečo bojnim bratom Čečencem, ali žalostni so bili: blagoslovil sem je vsakega posebej zaporedoma, oni so pa mene blagosloveli, in vsi na enkrat so se poslovili od mene: „„„„„Ako se ne utegnesh dobro imeti, pridi zopet k nam; poprej začne kopneti sneg na Elbruzu, nego nam v srcih ugasne bratstvo do tebe; reka Terek ti ne bodi morje, naša prijaznost pak ti bode verna tako, kakor je pes veren svojemu gospodarju. Arstan-Han-Allah naj ti dá veliko srečo, razkošje in bogastvo.““““ — „Na tistem zlato-rujavem konji, ki sem bil v vsakej bitki na njem, na tem sem preplaval Terek in jezdil v Tiflis kakor tič, tako — kakor besen; često sem se ozrl nazaj na sneženi greben na Elbruzu in na temne gaje, na vitke hojke in smreke po strmih gorah; žal mi je bilo po Čečencih, ali ljubezen do Pavline me je gnala nazaj v domovino.“

„V Tiflisu me je general, Abas-Išmilov stric, prav prijazno sprejel in žalosten povedal mi, v Petrogradu da že vedó, da sem bil med Čečenci, in celó, da je zapovedano, ker sem ubežnik, zločinec, zatorej naj me primejo; ali general mi je dal popotni list, takega, kakoršne so imeli s seboj Kabardini, ki so hodili v Berdičev na semenj, pristavil pa je to-le: „„Domá laže dobodeš pomiloščenje, saj car je dober, ljubeznjiv, zná pozabiti tudi.““ — Zavsedem tedaj konja, ali dolgo, kakor vek, tako dolgo mi je trajal ta pot, vzlasti meni, ker bi bil rad po tičeje hitro preletel široko planoto. Napósled preplujem Dnjeper in dirjal sem že proti Dnjestrovim obalam.“

„Hotel sem jezdití naravnost v Jampol; ali nekova čudna moč me je vlekla domú, in nisem se jej mogel ubraniti. Prijezdím v vas: hiše so vse za vrstjo druga pri drugej; bivalstvo je vse enako oblečeno, kakor vojščaki, ali vse je siromašno, vse kukavo; kak spremin! dom mojih roditeljev je popolnoma prevstvarjen, po vrtu je vse drevje izkoreninjeno, dvor je vès drugačen, nekovi tujci se motajo po njem, ne enega znanega obraza ni nikjer več. Razvsedem konja; nekdo raztrgan strmi vá-me, in nekov hrt, polu-gol že, pri-

beži k meni, in revšče se mi liže; hrt, to je bil moj Dolot, revno oblečeni človek pa Gregor! Solze mi zalijó oči: Dolot, dragi moj Dolot, gladil sem psa: — Ljubi moj Gregor, kako se imaš? — Ali le strmel je vá-me neprenehoma. — „„Gospod, ali si ti, gospod Tomaž?!““ — in zgrudil se mi je pred noge; vzdignem ga in poljubim na čelo: Gregor, gospod Bog s teboj, kaj ti je, zakaj si tako reven? — „„Jaz sem kuhinjski hlapec na stare dni,““ — in kakor otrok, tako je začel jokati se. — Gregor, nikar se ne jokaj, kje je moja sestra? Pokazal mi je na dvor, zmajal z glavo in nič odgovoril ne.“

„Hitel sem naprej, razgnal sem kúp služabnikov, ki so mi bili prišli naproti, nisem poslušal, kaj so se ménili; prešel sem nekoliko sob in prišel v bivalnico, tú je bila moja sestra, baron je bil pa pri njej, oba sta sedéla na blazinjeku; okoli nju so se psi igrali, ne otroci, Bog ju ni blagoslovil z otroki.“

„Ko sta me zagledala, premeknila sta se vsak s svojega mesta, polila ji je rudečica, pa kmalo sta obledela, ker sta me spoznala. Jaz vskliknem: Ljuba sestra! ona pa je hotéla k meni stopiti; kri ni voda, čutje mogoče je molčalo, ali vendar, toda baron je prijel jo za roko in zavpil: „„Kdo pa si ti? Baronka nima brata!““

„Baronova gospa ne, ali Katarina Jazloviecki ima brata: jaz sem Tomaž Jazloviecki! Razsrjen odgrnem svojo burko in ko je zagledal, da je zabliskal moj jatagan, obstal je ničemnik, kakor bi ga bila mrzlica napala, zaškrtal z zobmi in zakričal:

„„Nesrečnež, beži! Tomaža Jazlovieckega iščejo.““

„Jaz ne, naj le pridejo in tú zgrabijo me!“

„Sestra je odšla précej, jaz sem pa gori in doli meril ničemnega svaka; imel sem orožje, lahko bi ga bil zaklal, ali tega ne, raji sem ga mučil s svojim zaničljivim pogledom. Sestra se vrne in prinese polno mošnjo zlata: „„Kdorkoli si, ali brat ali ne, ná to in beži.““

„To me je do dobrega razkačilo: sestra pa mi ne dá srca, temuč zlato! o kukavost! o ničemnost! — Zgrabim mošnjo in vržem jima jo nazaj: le živita v hudobiji, v ničemnosti, v prokletstvu, jaz nečem ničesar od vaju! — in odšel sem in drleskal za seboj z vrati, da so vse šipe klepetale po oknih tako, kakor bi bil bežal sam hudobec, dovršivši svoj namen. Pri mojem konji sta stala Gregor in Dolot; vzamem nekoliko cekinov čerkeskega zlatá, rečem Gregorju: ná to-le, sedem na konja in odjezdim. Slišal sem, kako je stari sluga vpil za menoj: „„Gospod, blagoslóvi te gospod Bog!““ — Tako me je bolelo srce, da še jokati, nisem mogel; blagoslovil sem rojstni dom in svojo očetnjavo.“

„Tako dirjam naprej po planih in dolinah v Jampol; ozrem se: Dolot teče za menoj, veselo poskakuje in z repom miga tako, kakor je migal nekđaj; ni še pozabil ná-me, zaradi mene je zapustil vse. — Že sem videl Jampol, njegove bele hiše, kakor bi se venec bil razvijal pred menoj.“

„Prijezdim v mesto, ali vse je tiho, vse gluho. Prijezdim pred znani dvor, pa tudi tú je vse tiho in gluho; napósled vendar

pes zalaja in nek človek pride vèn; poznal sem nekđaj ta obraz, ali ne morem se spomniti, kje sem ga videl; pogleda me, ali pobesil je oči, ne vem, ali me je poznal, ali le iz navade to. Skočim s konja in vprašam ga: Ali je domá gospa praporšica?“

„Gospa praporšica že cel mesec ne biva več tù, ta dvor je zdaj moj.““

„Kje pa je ona?“

„Na Kavkaz je odšla z zetom.““

„S kakim zetom?“

„S knezom Abas-Išmilom.““

„Ali je gospodičina Helena ozdravela?“

„Ne, zmérom je bila še bolna.““

„Kako da se je knez oženil ž njo?“

„Ne ž njo, s gospodičino Pavlino, z mlajšo hčerjo gospe praporšice, s to se je oženil.““

„Več mi ní bilo treba zdaj; oprl sem se na sedlo, kakor bi me bila mrzlica tresla, tako mi je bilo; zdélo se mi je, da mi z zasmehljivim glasom pripovéda Pavlinino ženitbo. Gostoljubo me je povabil, naj stopim v hišo, a jaz se zavém in vskliknem: na Kavkaz!“

„Zdaj me pogleda, pa nisem précej to trenutjo zagledal njegovega zasmehljivega smehu. — „Na Kavkaz, iskat ostankov Tomaža Jazlovieckega, pravili so, da je segnjil nekje v tistih krajih.““

„Jaz skočim na konja: Aha, še posmehujejo se mi, ali ne najde trupla ne, temuč osveto! — Zdaj obrnem konja, zdirjam z mesta in dirjal sem zmérom naprej.““

„Dolgo časa sem dirjal, da nisem vedel, kam in čemú; napó-sled mi konj onemore in pade na neko mogilo; jaz zlezem izpod njega in vležem se na gola tla; nisem spal, ali ležal sem zamišljen; ko se zbudim, solnce je že sijalo, in stepni tiči so „dobri dan“ peli gospodu Bogu. Začutil sem nekaj težkega na ncgah; to je bil moj Dolot. Menil sem, morebiti spí; potresem ga, ali še zgenil se ní; vstanem, položim roko na-nj, pritisnim na uho, usta, na gobec, ali mrzel je bil že, poginil je, poginil vesel, ker je nehal živeti svojemu gospodu na nogah, na nogah svojemu prijatelju, ki ga je tako ljubil. Vzdihnem zaradi njegove smrti, izkopljem mu z jataganom grob in zakopljem njegovo truplo. Nekaka žalost mi je trgala srce, kajti zadnjo čast sem skazal svojemu prijatelju. Zdaj je prišel moj drugi prijatelj, moj zlatorujavi konj; z grivo se je doteknil mojega obraza, s kopiti je grebel zemljo, kakor bi bil hotel reči: čas je že, odjezdi naprej. Slušal sem tega prijatelja: odjezdil sem k Dnjepru, od Dnjepra k Donavi; hotel sem jezdit k Abas-Išmilu, da bi videl Pavlino, ali premislil sem se: ne grem sam, moram nekoliko prijateljev najti še poprej, ti mi bodo tovarši potlej. Preplujem reko Terek, Čečenci so me sprejeli tako, kakor sprejmó bratje lastnega brata, sprejeli so me z gorečimi srci; to sprejetje, ta njihova srčnost do mene razvnela je moje srce tako, da sem pustil osveto; med njimi bi bil rad pozabil tudi na svojo domovino in na vse tiste, kateri so mi učinili toliko zla, ali nisem mogel.““

„Čas je bežal in vsak dan je bilo kaj novega na vrsti, ali moje čutje se ni nič spremenilo; vse je bilo zmérom tako, kakor je bilo poprej, samo osveta ne; še zmérom sem ljubil Pavlino; kolikrat mi je bilo žal, zakaj nisem šel v Gruzijo za njo, in že sem hotel oditi tjakaj. Ali kaj izvém iz njenih ust? — da me ne ljubi, da je drugemu dala srce in roko, tako sem napósled djal sam sebi, posvetila se je svojej rodovini na srečo, Abas-Išmil je bogat, imeniten, jaz sem pa begun, izmeček, ne mara še potepenec; žrtvovala je sama sebe, Pavlina me ljubi; tudi je nedolžna, zato nečem, da bi jej skalil srčni pokoj. Časi sem krivil Abas-Išmila, da je razdril prijateljstvo, ali zopet sem précej pomislil vselej: saj ima tudi on oči in srce, ona je pa tako krasna, tako dobra, zakaj bi je tedaj ne imel rad, kakor sem jo jaz imel in kakor jo imam še zdaj? Srce mi je šepetalo: Vladislav je že dvakrat kriv tvoje nesreče, toda duša je odgovarjala temu očitanju: saj je njen brat, hotel je osrečiti njo in svojo rodovino, zameriti mu ne morem tega. V takem nemiru je prebila moja duša in srce delj nego pol leta, samo vojska, ta je bila moje edino življenje, vojskovali smo se pa. To je bilo ravno tačas, ko je Jermolov hotel, da se vsa svobodna čerkeska pokolenja vdadó ruskemu carju. S Kabardi nismo bili porazumljeni; za Terek in na pot v Derbent se je privleklo Rusa toliko, da je vse mrgolelo ga; časi pa časi smo se udarili s temi vojščaki, pa samo zato, da smo meče ogladili, zato da smo si kri malo ohladili in zato, da smo se s plenom umeknili na gore, ne prazni. Ali vedel pa nisem in nisem mogel izvedeti, kaj in kako Abas-Išmil, če prav sem srčno želel to.“

„Nekega dné septembra meseca so čečenski načelniki in avarinski Hani sklenili, da zgrabijo Derbent in okolico; mene so izvolili na čelo sto Čečencem, ki sem njihovim srcem in njihovej moči upal tako, kakor človek lahko upa skoku čerkeskega konja. Že na večer smo jo udarili z gor, in lomastili smo kmalo po smrečji, kmalo po hraščini; noben jezdec ni spregovoril, noben konj zahrzal, celó prazni konji z vrečami za plen, še ti so redoma šli za nami — mirno, kakor bi bili razuméli, da gospodarji hoté to. Vstala je noč, mesec se ni bil še prikazal, zvezde nismo videli nobene, ko smo ogenj ruske straže zagledali skozi svitline v gozdu; na levej in na desnej je tiho jezdilo nekoliko naših jezdecev. Čečenci vselej tako napadejo kozaske čete. Na levej strani smo zaslišali gluh podzemski jek, in nekaj je žvižgalo tako, kakor stepni polh žvižga; zavili smo na drugo stran. Začutil sem, da se je moj konj zadel kozaskega trupla. V tem začujemo pok na desnej strani; ozremo se in zagledamo goreče smolnjače; to je bilo slabo znamenje; težko da zmoremo Rusa, menil sem. Konje smo bili že razpustili, in ni bilo, da bi se bili pomeknili nazaj, že zarad sramote ne; zavrisnemo tedaj: „na Derbent! na Derbent!“ — Čečenci so besno viknili tako, kakor šakali, in gnali smo se vse vprek v mesto. Naši meči niso oči odprli spečim meščanom, ampak nas so pozdravili karabinje po mestnih ulicah, in goste krogle. Mesec je zašel, kakor bi bil pro-

rokoval nesrečo; zagledali smo, da so okoli in okoli nas vojščaki; s konjskimi prsi smo rili naprej in mahali na desno in na levo. V tej gnječi, v tem dir-in deju sem podrl nekoliko vojščakov in skočil na konji skozi vrata na neko veliko dvorišče; skozi okna so začele hučiti strele in krogle žvižgati, moj zlatogrivec se je pa zvrnil na zemljo in mene podvil pód-se; z dvorišča je planilo nekoliko ljudi: „„Čerkez! Čerkez!““ ali jaz se izvijem izpod konja in z golo sabljo planem pred-nje: ne vém, ali se mi je le zdelo ali sem rés čul Abas-Išmilov glas. Grmeča bitva, krič in besna kri, smrt mojega konja, — vse to je razburilo tudi mojo kri; hotel sem se osvetiti, le osveta mi je bila na misli. Štiri vojščake sem bil že podrl s svojo sabljo, kar se z Abas-Išmilom snidem na pragu; z vso močjo zamahnem s sabljo, da ga poljubim ž njo, da se mu osvetim. Abas-Išmil me spozna in vsikrikne: „„„Jasloviecki, nikar!“““ — in le zaslonil se je s svojim mečem; njegov meč brenkne, moj meč brenkne, ali z odlomkom ga mahnem po prsih, knez pak se obrne in zakriči: „„„Tomaž Jazloviecki!“““ — in planil je v sobo; po bliskovo hitro zgrabim samokres za pasom in planem za njim. Jaz sprožim, Pavlina v tem odpre duri v sosednjej sobi, vsikrikne: „„„„Tomaž!““““ — in zgrudi se na tla. Zdaj jo spoznam: samokres mi pade iz roke, Abas-Išmilovi vojščaki me zgrabijo od zadej, jaz pa se nisem branil jim. Abas-Išmil ranjen zakriči: „„„„Od njega, pustite ga!“““ — in pustili so me, ali jaz, kakor bi bil primrznjen, tako sem stal na mestu, ne genil se nisem, ne zmeknil svojega očesa s Pavline. Prihitela je praporšica, prihitela Helena in odnesli ste in položili Pavlino na blazinjek, ona pa spregovori: „„„„Nič zato ne, Tomaž, dragi moj Tomaž!““““ — Srce mi je pokalo, nič nisem vedel, kaj se je godilo z menoj; v tem Helena pogleda Abas-Išmila: „„„„Mož, ti si ranjen!“““““ — Te besede so me umorile in oživile, oboje ob enem: jaz sem jo umoril, a ona me je ljubila, ona mi je verna bila. Na kolenih sem šel k blazinjeku: Pavlina, ali nisi ti njegova žena?“

„„„Jaz sem tvoja, Tomaž! Mati, blagoslôvi naji.“““

„„A jaz jej poljubim noge, poljubim roke; sesal sem kri iz njene rane: jaz sem te umoril, jaz zavrženec božji! Ali nihče ni bil hud ná-me, vsi so me le milovali: „„„Ubogí Tomaž!““““

„„Pavlina pritisne svoje ustne na moje lice, in s poljubci se je svojemu morivcu zahvalila za smrt, a njena mati mi je odpustila in blagoslovila naji. Prišel je zdravnik in ogledal rano: pod prsi je ostala bila krogla; žalostno je stresnil z glavo, ona pa je pogledala na-nj in na nas: „„„Kaj ne, da ozdravim, potlej bodem živela le Tomažu?“““ — Zdravnik je ogovoril: „„„„Kroglo moramo poprej vzeti izpod prs, to je edino upanje.““““

„„To je moja krogla, ž njo sem pozdravil svojo milko! o kako velik zločinec sem vendar! Ne ena solza mi ni kanila iz oči, srce me ni nič peklo. Iz Pavlininih oči gleda trpljenje, obraz ima reva smrtno bléd, često stisne zobe, a vendar-le jej smeh léta okoli usten: „„„Naj le kroglo vzame iz mene gospod zdravnik, nič se ne bojim.““““

— Zdravnik vzame v roko svoje orodje, dotakne se ž njim njenih belih prs, ki se do takrat še noben moški ni bil doteknil jih z roko, še oko ni nobeno videlo jih. Zdélo se mi je, da je Pavlino rudečica polila iz sramožljivosti, in skor bi bil zdravnika zgrabil za zavrtnik, ker se je doteknil človeku svetih stvari. Začel je z nožem krajati po njenem telesu, kri je tekla; ménil sem, da meni réže prsi, zdélo se mi je celó, da meni kaplje kri iz rane. Porinil je železo globoko v rano, mene je srce zabolélo, kajti doteknil se je zdravnik z železom tudi mojega srca, jaz se zgrudim in vskriknem. Pavlina poluglasno spregovori: „„Tomaž, poljubi me,““ — in poljubil sem jo. „„V rudečo suknjo me preoblecite,““ — in s slabim poljubkom se dotekne mojih ust tako, kakor lehkí vetrič. Jaz zakričim: Pavlina! o Pavlina! in objamem jo le na pol; tako je bila objeta, dokler mi niso roke onemogle. Žalostno je spregovoril napósled zdravnik: „„Že ne žíví več!““ — Zdaj začne mati jokati se, sestra jokati se, jaz pa sem objemal truplo: o moja je, moja! — Nisem se jokal, le šè z zobmi sem škripal, in prosil Boga, naj me pokliče s tega sveta: jaz sem ubojica, zločinec; Bog umôri me! kazni me! — Potegnili so me od nje, pa nisem se genil iz sobe, noč in dan sem sedel pri njej. O kako je bila lepa v rudečej suknji, kako sem jo polubljal: še se bodeva veselila! tam v nebesih! ti si moja, ti me vzemeš s seboj!“

„Potlej sem bil na njenem pogrebu, ali nič ne pomnim od takrat, le toliko sem izvedel, da sem s kito njenih las hodil povsodi okrog, nikogar neki nisem poznal, samo jadoval, to sem zmérom: saj me ljubi, saj je moja! Oblaznel sem, a umrl vendar ne. Prokleta življenje je človeško, kakor bi bilo kamenéno.“ — Zdaj je škripnil z zobmi Jazloviecki in molčal nekoliko časa, potlej je pa otrl si čelo z roko in dalje govoril tako-le: „Abas-Išmil je po Jermolu cesarja sprosil, da me je pomilostil, in nekoliko mesecev pozneje me je Vladislav odpeljal v moj rojstni kraj. Ko sem zagledal očino vas, dvor v Jampolu, zbudil se je v meni spomin: začel sem jokati se, spominjala sva se davnih dogodkov. Vladislav mi je povedal, ko se je Abas-Išmil oženil bil s Heleno, potlej je sam prodal pa dvor nekdanjemu zvestemu slugi barona Ajdenbauma, toda jaz ga nisem poznal. Baronu se je zdélo, da pridem jaz domú, tega pa ni hotel, da bi jaz bil pri njem. Ker je za gotovo vedel, da me car Aleksander pomilosti, bal se je za imetek, ki je bil krivično v last vzél si ga. Rekel je svojemu služabniku, naj mi pové, kje je Pavlina; poznal me je dobro in vedel, da se vrnem na Kavkaz. Abas-Išmil in Zagórski so me čakali v Odesi, povsodi so povpraševali po meni. Mesec pred tem nesrečnim dogodkom se je Vladislav vrnil v svoj kraj, Abas-Išmil je pa odjezdil v Derbent. Moja sestra in svaka sta poprodala vse, potlej pa odšla na Nemško, in sluga, povérnik mojega zlega duha, zapustil je Jampolski dvor in odšel za svojim gospodom, jaz, njihova žrtva, postal sem pa ubojica.“

k Hodil je po sobi gori in doli; poznala sva mu na obrazu, kao je trpel revež. Začel je zopet na dalje: „Vladislav se je na-

selil v Bukah, ne daleč od tû, jaz sem pa tukaj v njegovem sosedstvu; često skupaj žalujeva, skupaj se jočeva, ali moj delež je neumorna žalost, zatô ker sem ubojica.“ Zdaj je vstal zopet, šel nekolikrat gori in doli po sobi in potegnil s prs šop jasnih las, ki je zmérom pri srcu imel je: „To je spomin na ljubezen, to so Pavlinini lasjé,“ in otrl si je solzo v očesu, pokazal na zlatorujavo konjsko kožo: „To je pa spomin na vojno slavo, na slavo, ki me je zapeljala, da sem ubojica zdaj!“ in umolknil je.

Zjutraj je mirnejši bil Jazlovieckijev obraz. „Prikazala se mi je v rudeči suknji krasna tako, kakor je bila zmérom poprej; vabila me je s seboj. Zdaj vésta moja osodo, zdaj poznata moje trpljenje, ali molčita, dokler sem še živ, potlej pa nujta, kar hočeta: jaz pojdem v Tiflis, že čutim, da ne bodem dihal več dolgo časa, naj bode moje truplo počivalo poleg Pavline; odpustila mi je in ljubila me; tudi Bog mi odpusti.“ — Posloviva se zdaj od Jazlovieckega, ali ne ene tešilne besede mu nisva mogla spregovoriti. Ker je poznal, da najini srci niste stekleni, srčno naji je poljubil in objel. „Hvala vama, nikoli se ne vidimo več, gotovo ne, zmolita časi kak očenaš za nesrečnega ubojico.“

Tri dni potem sva izvedela, da je Jazloviecki že zapustil Bikovko. V začetku 1830. leta je nama Vladislav Zagórski pokazal to-le Abas-Išmilovo pismo: „Tomaž je umrl, zakopali smo ga k Pavlini; o, kako je trpel, kako zeló in kako dolgo časa je žaloval! kako jo je ljubil in kako je bil srečen zadnjo uro! tega bi ne mogel popisati; gotovo mu je odpustil Bog. Mati, žena, vzlasti moji otroci, koliko solz smo mu žrtvovali, ali tešili smo se: zdaj sta srečna tam v nebesih.“

Vladislav Zagórski je umrl 1831. leta v bitvi pod Dašovom, meni in Janezu Omiecińskemu je pa velikrat na misli bilo nesrečno življenje Tomaža Jazlovieckega. Kako čudno se suče človeška osoda!

O narodnih pesmih srbskih.

(Srbski spisal dr. J. Kaznačić.)

(Konec.)

Tri dobe je po mojem mnenji imelo pesništvo srbskega naroda; te se imajo dobro ločiti. V najprvi so spomini štirinajstega veka, ko se je carstvo Nemanicev močno povzdignilo nad grško, potem palo in s truplom Lazarjevim se pogreznilo v grob, posvečen z žalovanjem vsega naroda. Od te viteške dobe ostalo nam je malo pesem, a te, ki so se ohranile, smejo se zastran lepote primerjati najboljim junaškim pesmam; v veličanstvu Bogu vdane žalosti je celó prekosujejo. V ta čas spadajo tudi najiminenitnejše povesti o Kraljeviću Marku, pripovedajoče nam o njegovi dobrotljivosti, o junaštvu in smrti. Potem so pesmi, ki nam kažejo Marka sužnja,

pa ne hlapca, kot draživca, vinopivca ali branitelja slabih, a v sreču nikdar podjarmljenega turškim običajem. V tretji dobi pa vidimo ga hajduka, ki se spne iz srede društvenega življenja, s katerim se neutrudljivo bori: zmes človečnosti in sile, velikodušne odkritosrčnosti in sumele zvijače, one odkritosrčnosti, ki jo pozna tudi morivec, ki je skusil žalost in nevarnost. Hajduk, na pol junak na pol razbojnik, je vendar priljubljen narodu, ne samo zavoljo neke milosrčnosti, ki nam jo zbuja nesrečna hrabrost že zato, ker je hajduk poslednji, čeravno nepravi kaznovatelj turškega tiranstva, poslednji, če tudi malospodoben naslednik Dušanov in Markov. Grški klefta ni nič čisteji od srbskega hajduka, ali njegove hudodelnosti skriva hitrost pesmi, ki leté ko krogla iz puške. Srbska odkritosrčnost kaže se v enakosti, s katero pripoveduje dostojna in nedostojna dela, kakor navzdol leteči voz, ki prej žuga s škripanjem, preden kaj razdrobi.

Sploh pa je znamenito, da v naših časih, ko je družbo človeško razprla sila, je dopuščeno, da maščevanje, ta nepravilna pravica, poplačuje storjeno razžaljenje, ko je med narodi obveljala strahovita prislovica: Kdor se ne osveti, ta se ne posveti, da se pa v narodnih pesmih redko kedaj čuje kaj o prelišanju bratske krvi. Mnogo lepše in plemenitneje so naše od korzikanskih narodnih pesem, ki kakor posekane glave cedé jezo na zemljo, da bi se zbrisala hudobija.

Druga imenitnejša reč pa je ono pobožno molčanje, ki česti ta nesrečni narod, ono molčanje o vsem, kar se tiče različnosti latinskega in grškega obreda. Zakaj znano je, da so nekatere pesmi zložili ljudje latinskega obreda nekatere pa staroverci, in vendar se pevajo vse skupno. Ko bi nesloga se bila vgnjezdila med nje, zakaj bi se pač med njimi ne vnela iskrica, ki bi gotovo se pokazala v pesmih?

Ker je narod pobožen, napredoval je v pesništvu. V pesmih njegovih ne najdeš povesti poganskih; zakaj od njegovega basnoslovja so ostale samo Vile. Na pol žena, na pol boginja je Vila laglja od človeškega telesa; sploh je dobrodejna, le časi jo razsrđi prevzetnost človeška. V srbskih pesmih je časi več domišljije ko v grških, ali prostote prečudne, da komaj se pokaže, pa že izgine. Velikrati se more čudovitnost ta imeti za pretiranje, ne pa za pokvarjenje, in za način izhodnega govora, ne pa za pogansko verovanje.

Narodne pesmi enakomerno ljubijo naravo, pa je ne obožavajo. Popevajo naravo kot živo in razumno, pa življenja in razuma ljudskega jej ne podredujejo. Večkrat nagovarja duša nesrečna, boječa ali upajoča, gore, cvetje, ptice, in se razgovarja z njimi o onih, ki so ji mili in dragi, priporočuje jim je, kakor da bi bila prepričana, da te stvari božje razumevajo ljudsko žalost in veselje, in da so jim milostljive. Časi govori zaljubljena deklica s konjem svojega ljubega kot z vernim tovaršem življenja njegovega. Srbske narodne pesmi večkrat govore o konji ko grške; zakaj polja srbska in bosnijska so ravneja in večja zvenkečemu koraku bojnega konja.

Zato je bilo teže Srbom ustavljati se zmagovito pritiskajočemu neprijatelju, ker mu je širje bilo polje za preganjanje, in ker so imeli malo varnih zatišij, iz katerih bi bili mogli skriti streljati, nenadoma ven planjevati, in nezmagani v nje se povračati. Da bi ne bilo gozdov, nemara bi nikoli več Srbija ne mogla maščevati svojega starega imena.

V srbskih in grških pesmih nahajajo se pogostoma ptice nebeške za priče in poslanke. Ali še večkrat je v srbskih sokol, ker je lov najbolj se spodobil gosposkim šegam srbskih velikašev v srednjem veku. V teh pesmih spreminjajo se (kakor v Eneidi) ljudje in čeznaravne moči v ptice, in ptice ne donašajo novosti samo z glasom, ampak tudi s pismi. Ljudstvu, razdeljenemu po nepravilni sili siromaštva in neznanstva, čez močvirja, gozde, reke, brda doneseni glas od takega poslanca, posebno če je pisan, moral se je zdeti v kaki nesreči enak svitu nebeškemu. Kakor v Danteju večkrat nahajamo popise, ki nas spominjajo pisanj in knjig, ker bile so ob onem času knjige preveč redke, tako se v srbskih pesmih omenjajo večkrat poslana pisma. Pisma v pesmih so nekoliko podobna čudnim zgodam viteških pesem. Ker čudovitosti ne dobivajo pesmi samo od dolgosti časa, ampak tudi od odstaljenja mest; in sicer tim bolj, ako ovire nevarnosti povečujejo negotovost in strah, razvnete želje in radosti. Pismo, ki na enpot premeni v dober ali hud stan našo dušo, podobno je nekaj duhu, ki prileti po višini, zdi se nam pričujoča prikazen in govori nam, kakor živa beseda daljne nam ljube rodbine.

V srbskih pesmih donašajo ptice časi pisma, kakor nekdanj palestinske golobice, časi pa z besedo izročujejo dobre ali slabe novice, časi pa se vračajo z bojnega polja s krvavim kljunom s polomljenimi perutami, naznanjevaje o junaških delih in o zgubljenih bitvah.

Pogosto so v pesmih srbskih tužni glasovi, njihovo odkrito in veselo srce ima tugo za družico življenja. Ena vrstica, ki se čuje večkrat v narodnih pesmih glasi se tako-le:

„Gorko cvili i suze proléva.“

Znamenite so mnoge in velike enakosti med grškimi in srbskimi pesmami, in ko bi je kdo hotel primerjevati, gledé posebno na to, kje je plemeniteje čutenje, kje živeje podobe, kje lepše pripovedovanje, sestavil bi delo o pesništvu, koristneje od vseh pravil, ki so je do sedaj o tem postavili. Ker so pa enake tako, da jasno kažejo, da so misli prehajale iz enega naroda v drugega, vpraša se, v katerem so se te misli prvotno porodile? Jaz pritrjujem onim, ki pravijo, da so današnja Grško naselili deloma rodovi slovanski, prišedši tje po osmem stoletji in si pridobivši te kraje ali v boji ali po mirni naselitvi, in sicer tako, da so Slovani ponovili staro sorodnost dveh narodov, ki sta oba prišla iz azijskih ravnin. Menim tudi, da so sedanji Grki po Srbih povzeli ono obliko prihodnjega časa: *θείων* in *δα*, ki je čisto podobna našemu hoću in ču, imenitna oblika in znak prave plemenitosti obojim narodom, ker se z mislijo o prihodnjih djanjih nerazločljivo združuje misel svobodne volje. Tako

narejanje prihodnjega časa je delo vere in upanja, in nam ob enem kaže tudi pravice in dolžnosti naše narave. Ravno tako menim, da je oblika za „supinum“ v sedanjem grškem jeziku ponarejena po eni naši obliki, samo da pri nas stoji pravi supinum, pri Grkih pa se opisuje s konjunktivom; ker Srbi pravijo ali idjem videt ali idjem da vidim, Grki pa le: *παύω να είδω*. Ta oblika ni brez razloga v jeziku, ampak določuje, kar je nedoločenega, in kaže kako razum človeški pojemlje od splošnega zaumka do posebnega.

Da se pa povrnem k svoji reči, pravim, da so misli nekih pesmi zares iz Srbije v Grško prešle, ker so v srbskih pesmih bolj dovršene in lepše zložene. Ne govorim o pesmih, v katerih se vrste zlagajo, v katerih si um igra pa strasti molče, v katerih se pazljivost zavoljo enakosti zlogov na konec najbolj obrača, ne gledé, imajo li besede kaj zmisla, so li ena z drugo v lepem in mogočem soglasji. Govorim o zdravih in lepih pesmih, ki se čujejo po brdih in dobravah, in pravim, da so v Srbiji tihe in viteške, v Grški pa hitre in lirične. Bitje pesništva zлага se z izgovarjanjem jekov, z različnostjo podnebij, z naravo in z življenjem narodskim; življenje grško pa so večkrat vznemirjali puniti, napadi in navarnosti, srbsko pa je bilo bolj domače, in tolašili so ga le spomini prešlih časov.

Te pesmi junaške in lirične so živahno dramatične (kakor je v pravem pesništvu); ali v pesmih srbskih razvija se bolje drama, strasti se tako rekoč z večo ljubavjo opisujejo. To pravilo velja posebno pri dvogovoru, pa tudi pripovedovanje je v srbskih pesmih zmir hitro in bolje ko v umetnem pesništvu. Kratke prilike, ki se redko kedaj raztezajo po vsi vrsti, vzbujajo nam sum, da so v pesmih Homerjevih one tako na drobno opisane podobe dostavili najbrž o času Pisistratovem. Obširnost nekterih govorov v pesmih Homerjevih meri že čez meje narodnih pesem, a ponavljanje poslancev z istimi besedami je zares narodno. V tem se srbske pesmi zlagajo s Homerjevimi veliko bolj kakor sedanje grške.

V pesmih je pripovedovanje hitro brez vsklikov in modrovanja, kar ni nič drugega kakor vmetki in opombe, ki kvarijo jasnost govora. V njih se začanja brž s predmetom, dvogovor je povsodi prost in živahen. Če je potreba, pride jih več na prizorišče, zvršivši svoj govor pa odhajajo. Spodobnost, ki je postavila lepim umetnostim svoja pravila, ne škoduje v pesmih čutenju nič. Znati, kje je treba pripovedovaje ostati, kaj je treba izpustiti, je umetnost, ki se ne da naučiti v učiliščih, uči nas to čut resnice: tako je tudi v navadnem življenji znanje, kaj je treba zamolčati, kaj pa povedati, dano ne samo prebrisanosti mestni, ampak tudi nepokvarjenemu čutu dobrega.

Da potrdim in dokažem, da neke pesmi grške so posnete po srbskih, kaže že to, da se v grških nahajajo naše besede, v srbskih pak ni grških drugih ko tiste, ki se tičejo verstvenih reči in ki dohajajo od očitne službe božje. Dokazovati pa nečem, da nekteri pesniški predmeti niso prišli iz Grške v Srbsko od onega živega

vira grške umetnosti, timveč menim, da so obema prednosti in nesreče kot bratskima narodoma skupne.

Branje narodnih pesmi koristilo bo nam tudi v tem, da se bo ohranilo v narodu starodavno merilo njegovo, ki mu je tako lastno, kakor Grkom heksameter, in hendekasilab Talijanom, aleksandrinec Francozom, in tako imenovani politični stih sedanjim Grkom. Pravim, da je ono naše merilo sorodno jambu, ker je prozodično in naglaševalno ob enem, ker ima prijetno soglasje starih jezikov, in ker različnost dolgih in kratkih zlogov odkriva različnost misel in je naglaševaje izrazuje.

Slovensko podnarečje na Primorskem.

(Jezikoslovna črtica, spisal Fr. Zakrajšek.)

V v o d.

Naslednji sestavek popisuje slovensko podnarečje, katero se govori okoli Gorice, to je, proti severju čez Koborid do koroške meje, na jugu do Trsta, torej nekaj tudi na Krasu, na zahodu unekraj Soče na Brdih (tal. Coglio) in na vzhodu do Ipave.

Tukajšnje podnarečje se loči osobito v glasoslovnem oziru od knjižnega jezika, nekaj manj v oblikah. Novih besedí pa nisem mnogo našel, da-si občujem s tukajšnjim ljudstvom že od mladih nog in mnogo let celó tako rekoč z dnevnikom v roci. Marsiktere v knjižnem jeziku po malem ali celo nepoznate, v tukajšnji slovenščini pa navadne besede nahajajo se v velikem, po Cigaletu vredjenem nemško-slovenskem besednjaku, od katerih bi človek mislil, da so čisto nova najdba. Omenjeni slovar je namreč menda še v rokopisu, gotovo pa v že tiskanih polah po teh krajih romal, in marsikteri zvedenec ga je obogatil z novimi, samo tod slišanimi besedami. Po slovarjih pa na znanje dani, čeravno v knjižnem jeziku nepoznati izrazi se mi ne zdé več novi; vendar sem tú pa tam tudi izmed teh kako porabil.

S katerim drugim slavjanskim jezikom in v čem da se ž njim vjema tukajšnje podnarečje, stoji raztreseno v sledečem spisu; kolikor sem mogel, privzel sem tudi srodne prikazni ostalih jezikov. — Da sem pa razločkov kolikor mogoče nabral, porabil sem tudi narodne pesme. Narodne pesme popisujejo posebno zvesto jezik onega kraja, koder se prepevajo, one so vir, iz kterega se dá veliko lepega in koristnega zajemati. Gledé na koristnost narodnih pesem pravi Grimm v predgovoru Vukove slovnice: „Die Muttersprache zu ergründen, ist er (Vuk) an die lauterste Quelle getreten . . . ich meine ihre Volkspoesie.“ Če so tudi nektere inega pokolenja, to je, iz drugih narečij — v moji zbirki, ki šteje čez 400 narodnih pesem iz Goriškega, našel sem samo 2 ali 3 te baže — vendar se koj po-

domačijo, in nekatere manj znane besede odstopijo, da pridejo druge domače na njih mesto. Matjaža tukaj drugače pojó, kakor se kje drugej sliši; celó ena in ista pesem menja svoj obraz v posameznih vaséh, zato sem pridjal skoro povsod ime vasi, kjer je pesem bila slišana in zapisana. Vendar sem razločke iz omenjenih pesem z vso previdnostjo zajemal, primerjaje je vselej ljudskemu govoru, kjer je pesem znana. V ta namen pripisal sem pogosto po eno, po dve ali po več vrstic. Vendar moram opomniti, da sem v njih tú pa tam še knjižne oblike pustil, na pr.: pri djavno-preteklih deležnikih sem pustil končni el, il in al, čeravno se vselej sliši pršu, vidu ali bidu, vzáu, jáu za prišel, videl, vzel, djal itd.; pisal sem njih, njim, v njem, kjer ne govorim od dotičnega razločka, čeravno je slišati skoz in skoz po teh krajih: neh, nem, v nemu itd. Tudi gibljivca e se nisem povsod ogibal pri samostavnih in prilogih, da-si se tod nikjer ne sliši v teh primerljajih. Poglavitne razločke sem pa dosledno pustil, kakor sem je slišal.

Okoli Tmina, kacic 8 ur hodá nad Gorico v gorah, našel sem dva prevažna ostanka iz stare slovenščine, namreč: prideši in smeši za prideš in smeš: „Na cestó pejd, na zviezde glej, boš bid'la v soje kraje; kadar domóv prideši, za dušo mojo móli“, in: „Ti si pa Tminc, ne smeši h moj Minc.“ Navedel sem te dve obliki zavoljo njune posebnosti, in ker so menda še edina prikazen v živečem jeziku slovenskem. Vendar nisem teh oblik v vsakdanjem govoru nikjer slišal, pesmici ste torej silno stari. Čudno je samo to, da se ni še i obrusil, kakor pri vseh glagolih, čeravno so ostale besede v onih pesmicah po čisto novem kroju.

Kot razločni prikazni zapisal sem tudi vedeti in videti in ravno tako tudi glagole 3. vrste na-ajem za — im, na pr.: obledejem, omrtvejem, sčmejem, oživejem itd., zato, ker sprega nova slovenščina prva dva glagola še večidel po 4. vrsti, ostalih pa razvun srodnih v Janežičevi novi slovnici naštetih glagolov, kakor: spejem, umejem, štejem itd. celó več ne pozná. Ti začínjavniki se po gorah sploh, kakor štejem spregajo, torej se je ohranil tukaj popolnoma še I. razred 3. starosl. vrste.

Pri govorjenji o povdarku imel sem krajnskega pred očmi, nekaj ker sem ga osebno slišal, nekaj pa vsled pesemske literature. Večina slov. pesnikov bi rekel vsi boljši so bili rojeni Kranjci: Koseski, Prešern, Vilhar, Cegnar, Levstik itd. Vendar pa ta povdarek ni, da bi se posnemal, ker je večidel le kranjskemu podnarečju lasten. Povdarjajo se namreč preveč zadnji zlogi, kar besedo po nepotrebem krajša in nedostojno dela. Kakor povdarek knjižnega jezika bi utegnil veliko bolje rabiti oni, ki je slišati na vzhodu slovenskih okrajin, torej bolj proti Hrvaškemu na Kranjskem in na južnem Štajarskem. Najbolji je pa srbski akcent: ena in ista slovenska beseda s srbskim akcentom je veliko dostojnejša nego s kranjskim povdarkom izgovorjena. Da pohitrijo nekteri jeziki izreko besedi, je od koristi samo v vsakdanji rabi, v književnosti je tak akcent enoličen in omahljiv.

Da nisem navedel nobenega slovenskega pisatelja iz Primorja, zgodilo se je zato, ker ni v njih čisto nič razločkov najti. Primorski slovenski pisatelji so pisali in še pišejo ono slovenščino, ki se bere v kranjskih časopisih. Sploh je tukajšnje podnarečje le malo preiskano in lahko se reče, da ni še noben pisatelj v tem podnarečji pisal ali kako v spisih pokazal, odkod da je. Štajerski pisatelji pišejo več ali manj še dan danes svojo krepko slovenščino, in to celó v kr. časopisih. Pri njih bi se dalo torej pri takošnem preiskovanju marsikaj koristnega najti. Vem sicer, da je nekaj v tem sestavku zapisanih razločkov, ki se tudi v drugih slovenskih podnarečjih nahajajo; vendar se mi je njih omena potrebna zdela; tudi se nisem oziral po drugih slovenskih podnarečjih, ker sem samo književno pisavo pred očmi imel. Da sem pa nekatere vrstice iz narodnih pesem tudi dvakrat prepisal na različnih mestih, bilo je pri onih treba, ki imajo po več razločkov v sebi.

Gledé na skladje sem malo razločkov našel, in ker to ni bilo vredno, da napravim poseben oddelek, povem tukaj, kar je v tem oziru posebnega.

Namesto knjižnega obrazila — ak ali — ek se sliši okoli Koborida in Tmja — án, na pr.: mehán = mehak ali mehek; lohan = lahek. Čudne so prikazni: volok in pobak za volek in pobek: Neumna živina, osele in volok, to dete zdišeta, častita pobak Šebr. Nektera obrazila so le po redkem v rabi. Bolj navadna obrazila samostavnikova so: ač, ak, ar, ec; v poslednjem se gibljivec nikoli ne sliši; — ež, pa tudi samo v revež, snedež, sitnež — ič, tudi tukaj se nenaglašeni i ne sliši, razun v lastnih imenih; ik, ica, in, ava (samo v daljava in planjava) — ba v služba, tolažba — ek v ovink — za ev stoji va: kletva, molitva, vendar tudi retku (ev) — ija, je pri glagolnikih na-anje in -enje, — ač, ec pri imenih tekočin in dišav: brinjove, slivove, pelinove (pelinovec) — ilo, ina pa le za mesenino in kože živalske in za nekatere snove: bukovina, kotlovina, srebernina, in v besedah: dolina, planina — oba, oča m. ota in ost.

Najnavadnejša obrazila majnševavna so: ič — ica, ka in ca. Ostala obrazila pa niso močno v rabi.

Vrstna premika glagolov se tudi tukaj pa vendar v veliko manjši meri kakor v knjižnem jeziku izpeljuje. Vrstna premika se osobito dovršuje iz I. in II. vrste v V., iz I. in III. v IV.: či- (po) čiti, počivati — zi- (zinem, zevati), blesti, bloditi — bod- bosti, zbadati — sed- sestí (po) sedati — sek- seči, sekati — sed- sedeti, saditi — (o)bogateti, bogatiti. Premika iz IV. v V. vrsto pa se prav po redkem izpeljuje. Oblike: ugrabljati, prevajati, strezati iz stražiti niso todi v rabi. Bolj znani glagoli te baže so: nositi — prenašati; skočiti — skakati; točiti — stakati; sušiti — usihati; cediti — precejati in še malo drugih. Namesto — ova (spone) pri glagolih VI. vrste sliši se na Brdih in še v nekterih krajih: — uva: pomišlúvati, kupúvati. Tudi bulgarščina ima nekaj enakega.

Kar se sestavljanja z drugimi govornimi razpoli tiče, godí se

to po onih potih, kakor v knjižnem jeziku, in sicer osobito pri glagolu, števniku in predlogu. V nekterih obrazilih gibljivec *e* ne izpada. Prim.: kisel, kisela, kiseló ali celó čisel, čisela, čiselo — bolan, bolana itd.

Da sem si nekoliko prostora prihranil, moral sem tudi nekatere kratice rabiti. Zategadelj naj je tukaj razjasnim: Podpičje ali pomišljaj na mestih, kjer ga zmisel stavkov ne tirja, loči primer od primera; ednačaj ali m. (mesto) primerja besede tukajšnjega podnarečja enakim oblikam knjižnega jezika. Dvopičje navaja primere; črtica pod besedami ali glasovi pravi, da so poglavitni ali oni glasovi, od katerih se ravno govori.

Imena onih krajev, kjer sem narodne pesme slišal, so posebno sledeča: Grahova, Koborid, Tmin, v Cirknah, Krn, Gargar (ali po moji izpeljavi Grgar), Kanal, Čepovan, Opačje selo, Uče, Renče, v Mirnem, Vrtojba gorejna in dolejna, Šempas, Štverjan (sv. Florijan), št. Peter, v Podtravni, Idrska, Deskla, Šebrelja, Doberdo ali Doberdob.

Glasonslovje.

a) Samoglasnik A.

§. 1. Kakor v vseh slovanskih narečjih nahaja se tudi v tem kraju jezikovega obsega *a* kot sprednik le po redkem: ako, ali; namesti knjižnega apno in štajarskega (tudi staroslovenskega) vapno sliši se tukaj povsod japno. Tudi Srb deva rad svoj ja namesti staroslov. sprednika: *a*: ja = azъ, jagnje in celó v ptujki jaspre za aspre.

§. 2. *a* nadomestuje knjižni *e* v besedah: san = sem (sum): Jest san se prestrašil prov. N. ps. Prim. srbski jesam ali sam; na = ne. Za kap'co stoji, na diši, na smrdi Led.; — sam = sèm (huc): Le sam, le sam vsi ti 'zvoljeni Uče.; — graj = grej. To veljá tudi od samostavnikovih in pridevnikovih naglašenih in nenaglašenih obrazil a k, an nam. ek, en: Turan = turen; sinak = sinek; perimak = perimek; mihan = majhen; poredan, prijazan, edan za poreden, prijazen, eden. *A* se sliši v spolniku, kjer bi se *e* pričakoval: Vse ta ljube bom zapustil, ta precartane Led.

Nekaj sem spadajočih izgledov iz tukajšnjih narodnih pesem: Paprid san bil kral imenovan, zdej san od vseh špotvan, Tmin — zdaj pa že drgač na bo, de bom mogel dat' glavo. Tmin — Jest nisen nobedan purgar, de b' jest rož'ce sadil. Kan. — Obedan drug ne pojde za mano, ko te dromne tičice. Kan.

§. 3. Kjer ima knjižni jezik *e* za staroslovenska polglasnika ѣ ali ѣ: Magla = meгла. Da b' pršel en veter, maglice razgnal. N. ps. Prim. starosl. m'gla in srbski magla. Sicer se sliši tudi tod poliglasnik è, kakor se v knjižnem jeziku bere, namreč: mègla ali mèhla; pakel = pekel: Sej ste vridni pakla. Tm. — Starosl. pьkль zraven pekль. Prim. hrv. pakal in srbski pakao; vàs = vès (vàs v bolj južnih krajih tega obsega). Prim. starosl. vьсь in srbski vas; van = vun, ven. Van se sliši sicer bolj proti jugu okoli Krasa in na Krasu; ta

oblika spada pa menda že pod istranščino. Srodnosti med slovenščino na Krasu in istranščino nahaja se še nekaj sledi; prim. hči, v kateri besedi se na pr. *ć* prav razločno izgovarja.

§. 4. Sliši se v bližnjih gorah pogosto *ar* namesti knjižnega samoglasnika *r*: Daržim = držim, starosl. *držzati*; skarb = skrb: Jemej skarb, o človek moj! N. ps. sarce = srce, starosl. *sr̄d̄bce*; tarpeti = trpeti, starosl. *tr̄peti*; Tarnova (ime na visokem hribu blizo Gorice stoječega gozda), v knjižnem jeziku bi se to pravilno pisalo Trnova iz „trn.“

Čudne oblike so: Paršel (paršu) iz knjižnega *ri* v prišel; daržina iz *ru* v družina, prim. starosl. *drugъ amicis*; parpelati za knjižni pripeljati. Tej posebnosti se dá primerjati nekdanja napčna pisava: Karst (pri Jarniku); parst, kardelo; takošne oblike se beró tù pa tam tudi v novejih knjigah na pr. v Bleiw. berilih. V conf. gen. iz XV. stoletja se bere tudi karst, obarnyll, ogardity, omar-zity itd.

Da se knjižni samoglasnik *r* tod posebno v bližnjih gorah rad v *ar* spreminja, kaže na pr. tudi Gargar, ime neke vasi blizo Gorice. To ime izpeljujem jaz iz korenike *gr* (gl. Mikl. altslov. Wurzel), ker je v tej veliki kotlji mnogo požiravnikov, kodar teče voda s hribov. Prim. *gr̄lo* (guttur) in *gr̄rl̄g* (gurges) (glej Mikl. lex. pal. sl. gr. lat. stran 146).

Tem ravno navedenim besedam bi primerjal starosrbske in dalmatinske izraze: Tarnova 994. — barda, Laz. D. 1381: selo daržimirovci, preko Garnoga — Step. Tom. D. 1458: v vlasti ostarvičkaj; nadalje: daržim, marzim v dalmatinskih delih. (Glej Šaf. serb. Lesek.)

V goriški bližnji okolici sliši se pa vendar tudi: držim, skrb, srce, trpeti itd.

§. 5. A, kjer se bere v staroslovenščini *ę* in v sedanjem knjižnem jeziku *e*, to je, kakor na vzhodu jezikovega obsega na Hrvaškem in Ogerskem (glej Mikl. vrgl. Lautl. str. 225) slišijo se tudi tukaj oblike: jačmen, začati itd.:

a) vzati = vzeti starosl. *vz̄eti*, *vz̄ema*: O Marija še dobro zrekla ni, ta deklica je vzala Ježusa. Merna — Mu je vse vzal in predal;

b) imá = ime starosl. *imę*; vendar pa tudi ime. Imá se sliši bolj na jugu;

c) požati = požeti, žal = žel, starosl. *žn* — žeti: Kar sem sjal, bon požal. Žaga — Senožat. Gargar;

d) objal = objel, starosl. *obj̄el*, *obj̄eti* — imá: Ga je prijal in objal. N. ps.;

e) sači = seči, sažem = sežem, strsl. *seg*;

f) napragel ali naprahu = napregel, starosl. *pr̄eg*;

g) gram in hram = grem, starosl. *gr̄d*, *venire*;

h) pradem = predem, starosl. *pr̄d nere*;

i) trasem se = tresem se, starosl. *tr̄s* — quaterre;

j) potagnem ali potahnem (po Brdih) = potegnem starosl. *tęg*;

k) klal = klel, sicer pa tudi kunem in nepravilno kuniti, kunil itd., starosl. klъn — maledicere;

l) vazati = vezati, starosl. vez — ligare;

m) gladati in hladati = gledati, starosl. ględ — spectare;

n) žajin in žajn, žaja = žejen, žeja, starosl. žęd — sitire;

o) (po) klaknem = poklekнем, starosl. klęk — genibus nixum esse;

p) lač = leč; je šel lač, starosl. leg — decumbere;

q) plasati = plesati, starosl. plęs — saltare;

r) past = pest, starosl. kor. pęs — conterere (peštъ pugnus);

s) sračati = srečati, starosl. ręt ire v sedajnikovih oblikah za ręt. Prim. starosl. sręsti — obuius fio;

t) zat = zet, vendar zeta, starosl. zętъ — gener. Prim. ruski zjatja;

u) jazik = jezik, starosl. językъ;

v) patak = petek starosl. pętъ = pet;

z) začati = začeti, starosl. čъn — incipere.

Tudi v nekterih drugih slov. jeziki in narečjih stoji pogosto *a* za stari *ę*. Prim. oblike v hrvatskem narečji: poča, hekt., počaše, počalo, jaše, vjaše, prijali, žaja. Rus ima v tem oziru sploh svoj Я in za šumevci pa samo *a*: otroča za stari otročę, načati, žati za načeti, žeti. — Maloruščina ima tudi kaj enakega, samo da soglasniki, ki stojé pred *a*, ali v srodne mehke prejdejo ali pa *j* dobé: svjatuj, mjahkuj, spomjanuty (pomenati). — V češčini se pretapljajo predstojéči soglasniki *n r d* in *t*: jehňata (jagneťa) řad (řędъ), nadalje oblike: svaty, vazati, maso za svętuj, vezati in męso. — Goranji Lužičan govori: žadač, zajac, jadro, jerab, poča, v'ac (žedati, zajęcъ, jedro, jereb, počę, veste).

Tudi v starejih spisih nahaja se tej prikazni nekoliko sledi: Prim. vachemir za vekemir, pečat (Srb. Lesekörner); v Brizinskih odlomkih se bere nedela za nedele, vassa (vaše); prim. nadalje tudi bulgarske oblike: živat, stvoril sa, nudat, molat, zraven: se. Sem spadajo tudi rusinske besede: ditjatko, podjajnina, in one v Ostr. evangelji: sja, glagolja za se, glagole

A - o

A se menjava z *o* v besedah: gar in gore; gara gora, matika in motika; zgaditi se in zgoditi se: Pet lejt je že minulo, odkar se je vse tu zgadilu. Tmin.; sma in smo v prvi množinni osebi sedajnikovi; prasó in proso, nada in noda (Prim rus. besede voda, gora itd., ki je Moskvičanje kakor vada, gara izgovarjajo.); Panikva in Ponikva (vas v bližnjih gorah); dapade in dopade; garje in gorje; pabrati in pobrati; slavo, slevo in slovó; paprid in popred; umariti in umoriti. — Vendar gre opomniti, da se sliši ta izvanredna izreka le bolj okoli Tmina v gorah, kakor v oblikah: boda = bodo, sa = so, sma = smo; v nižavi okoli Gorice pa: bojo, so, smo. V nekterih besedah se pa *a* z *o* povsod čredi. (Dalje prih.)

Isterske drobtine.

(Zapisał J. Volčič.)

1. Narodna povedica.

Va njekadnje vrime je gospodin Bog razglasil po širokem belem svitu, da će ljudem vsakojake dare diliti, da neka ga samo pridu prosit. Prvi pride gospodin. Bog ga pita: „Ča hočeš?“ Gospodin reče: „Bože! daj mi dobro i lahko.“ Bog mu reče: „Neka ti bude.“ — Drugi pride pustinjač. Bog ga pita: „Ča hočeš ti, moj pustinjače!“ On reče: „gospodine Bože moj! daj mi dobro i lahko.“ Bog mu reče: „Toga ni več, to si je zel gospodin.“ Pustinjač reče: „Valja potrpeti.“ Bog mu reče: „Neka ti bude.“ — Tretji pride kmet. Bog ga pita: Kmete moj! ča želiš ti? Ta reče: „Bože moj! daj mi dobro i lahko.“ Bog mu reče: „Toga ni več, to je zel gospodin.“ Kmet reče: „A valja potrpeti!“ Bog reče: Ni toga ni več, to je zel pustinjač.“ Kmet odgovori na to: „Joh meni!“ Bog mu reče: „Neka ti bude.“ I od onega vremena ima gospodin lahko i dobro, pustinjač uztrpljenje, a kmet joh i nevolju.

2. Prislovice i reki.

Ne sudi, da je tovar (osel), dok ne zarove (ne sudi na vid). — Po lažah se glave seku. — Svaki je ča to dužan, manjko (saj) ljubav. — Jedan se nedaj, drugi se ne boj — gotova smutnja. — Križ božji! to je mladetina (se reče, kada se prvokrat v leti mladi plod zemlje jé). — Neće muha, nego na gologa puha (nesreća na siromaka). — I prehvaljenomu konju se podrsne, da pade (i prehvaljivi ljudjé greše). — Složna bratja bi imeli mesa i za petak, a nesložna ga nimaju ni za svetak. — Ki će dobar biti, ni ga treba biti. — Sveti Šime! daj nam vrime. — Križ božji! još je još (ako kemu hrana ili pitje zaleti). — Kega ni, kruha ne ji. — Pitajué se do cesara pride. — Ki gleda blago (nastoji živino), gleda i blago njega. — Detca, nebojte se hlebca (mati detci za šalo). — Na tebi nebore, ča meni va usta nemore (se reče, da misli prevzetni in lakomni darovavec). — Kada tovar zarové, su tri ure do dné; kada gre gospoda spat, se je kmetu stat. —

Slovansko berilo.

I. Nesrečna deklia.

(Srbska narodna pesem.)

Девойка юнаку прстенъ повраћала:

„Най ты прстенъ, момче, мой те родъ нелюби,

„Ни отаць, ни майка, на братъ ни сестрица.

„Ал' ме немой, момче, на гласъ износити,
 „Бръ самъ я сирота несретна девойка:
 „Я босилякъ сеемъ, мени пеленъ ниче!
 „Ой пелен', пеленче, моє горко цвеће!
 „Тобомъ ќе се мои свати нажитити,
 „Кадъ ме стану тужну до гроба носити.

II. Tiskarska umetnost.

(Iz česke čítanke.)

Tu přemýšlel Jan Guttenberk z Mohuče, zdaliby ¹⁾ nebylo možné, knihy tak tisknouti, aby se jednotlivé písmeny rovné velikosti vyřezávaly, skládaly, barvou potíraly a otiskovaly. To by mělo tu výhodu ²⁾ do sebe, žeby po skončeném tisku písmeny zase mohly býti rozebrány, a k jinému tisku užity. První zkouška nezdařila ³⁾ se, poněvadž dřevěné písmeny velmi snadno praskaly. ⁴⁾

Roku 1450 smluvil se Guttenberk s Janem Faustem, bohatým zlatníkem, a Petrem Schöfferem, farářem Germersheimským. Spojené síly více svedou, nežli jednotlivé. Schöffer radil, aby písmeny neřezali ze dřeva, ale aby je z kovu ulily (litery). Z koptu ⁵⁾ a lněného oleje připravil lepší tiskarskou čerň. Tím se vynález ⁶⁾ zdokonalil ⁷⁾ a rychle ⁸⁾ dařil.

Tak byl objeven ⁹⁾ způsob, jakby se umění a vědomosti v krátkém čase rozšiřovaly do všech končin.

III. Pregovori.

(Iz poljske čítanke.)

Smierć i sen są bliźnietami. ¹⁾
 Głupota i duma na jedněm wyrastaja drzewie.
 Dobre przysłowia i mądre nauki nie tylko ²⁾ słuchane być powinny ³⁾ ale i wykonywane.
 Ochota i miłość są skrzydłami do czynów wielkich.
 Szczęście i nieszczęście stoją ustawicznie na wadze.
 Słońce prawdziwego chrześcijaństwa oświeca i ogrzewa.
 Wilk ⁴⁾ zmięnia włos, a zostaje, jakim był.
 Bogu, rodzicom i nauczycielom nie można się odplacić. ⁵⁾

IV. Moskva.

(Ruski.)

Юный ¹⁾ царь, воспитанный ²⁾ иностранцами, воспламененный ихъ рассказами ³⁾ объ Европѣ, положилъ ⁴⁾ преобразовать отечество могучей своею волею — его нововведения ⁵⁾ не могли

II. ¹⁾ Ali; ²⁾ vğodnost, dobrota, ³⁾ posrećiti se; ⁴⁾ lomiti se; ⁵⁾ saje; ⁶⁾ iznajdba; ⁷⁾ zboljšati se; ⁸⁾ hitro; ⁹⁾ najden.

III. ¹⁾ bliźnji; ²⁾ samo; ³⁾ treba biti; ⁴⁾ volk; ⁵⁾ poverniti.

однако же приняться⁶⁾ на Московскую почвь⁷⁾ которая произрастила свои собственные дрова, глубоко пустившія корень и не допустившія цвѣсти иноземнымъ растеніямъ поде своею густою сѣнію⁸⁾. Онъ долженъ былъ искать нови, какъ весь преобразователи, — желанія его стремились⁹⁾ къ западу, и орлиный взоръ остановился на одномъ углу, въ глубинѣ Финскаго залива. Тамъ, по выраженію безсмертнаго поэта,

... .. юный градъ,
 Полночныхъ странъ краса и диво,
 Изъ тьмы львовъ, изъ тони блатъ
 Вознесся пышно, горделиво¹⁰⁾.
 ... ..
 И передъ младшею столицей
 Главой склонилася Москва,
 Какъ передъ юною царицей
 Порфиросная вдова.

Knjževni obzor.

Slovensko slovstvo. Kakor vsaka literatura, trpela je v najnovejšem času tudi slovenska pod vplivom orožnega hrupa. Najimenitniša prikazen na polji naše slovesnosti v poslednjih dneh je brez dvombe sloveča Schillerjeva trilogija „Wallenstein“ v Cegnarjevem prevodu, ki je ravno kar v prekrasni obliki prišel v Trstu na svitlo; ž njegovo izdavo si je pridobila sl. tržaška čitalnica velike zasluge za naše slovstvo. Ker ga doslej še nismo mogli popolnoma prebrati, razodenemo o njem še le prihodnjič svoje misli; toliko vendar moremo že danes reči, da je prevod izvrsten. Celo delo šteje 421 strani v veliki osmerki in velja 1 gld. 50 nkr. — S 3. snopičem „Klasja z domačega polja,“ ki je pred kratkim zagledal beli dan, so dovršene Prešernove poezije, prvaka naših pesnikov. Pričujoča izdava obsega tudi tiste njegove pesniške izdelke, ki smo je doslej pogrešali v njegovi lastnoročni zbirki; po tem takem je ta zbirka njegovih pesem bogateja od prve. V sledečih snopičih bodo tiskane Vodnikove in Levstikove pesmi, katerih gotovo vsak omikani Slovenec željno pričakuje. Kar se pa tiče Vodnika, pričakujemo, da bude nova izdava obsegala vse njegove pesniške izdelke; skrajni čas je, da dobimo tega pesnika v popolni in dostojni izdavi. Pri tej priložnosti priporočamo to zbirko v novo krepki podpori naših domorodcev, da nam obrodí prav obilno tekovitega zrna. — Mnogo čislani slovenski pisatelj g. dr. G. Krek je razglasil v letniku graške više

IV. 1) Mlad; 2) odgojen; 3) povedka, pravljica; 4) skleniti; 5) nova naprava; 6) prijeti se; 7) moskovska zemlja; 8) senca; 9) obrniti se; 10) krasno in ponosno.

realke in v posebnem natisku izdal jako važno slovniško razpravo pod naslovom: „Ueber die nominale Flexion des Adjectivs im Alt- und Neuslovenischen,“ kot odlomek večega spisa o slovenskem privedniku, v kateri se je skazal učenega preiskovavca našega jezika. Slovniški nauk je pojasnjen z mnogimi zgledi iz stare in nove slovenščine, ki so živa priča njegove marljivosti. Z veseljem pozdravljamo ta krasni izdelek domače učenosti, srčno želeči, da nam v kratkem izide celo obljubljeni delo. — V Miličevi tiskarnici v Ljubljani je prišlo na svetlo novo, nežni šolski mladini namenjeno delce, ki mu je naslov „Zlati orehi, slovenski mladosti v spomin;“ obsega pa lepo kitico manjših nravnopodučnih povestic in pesmic za otroško mladost. Spisal je to delce marljivi tržaški učitelj J. Tomšič, g. založnik mu je pa oskrbel prav lično vnanjo opravo. Zdi se nam po podučnem zapopadku in nizki ceni (36 kr.) jako pripravno za šolska darila v nižih ljudskih učilnicah. Naj pridno sežejo po njem pri delitvi daril vsi, ki jim gre beseda v naših šolah. — V Trstu je jel, dvakrat v mescu izhajati nov slovenski časopis z naslovom „Tržaški Ljudomil“; vrednik mu je znani domorodec, g. J. Godina, c. k. kam. komisar v Trstu. Ta list je političen, učiven in kratkočasen; veljá pa za celo leto 1 gld. 40 kr. Naj se z „ilirskim Primorjanom,“ vzajemno podpirata in v bratovski tekmi zbudjata národno zaved med tržaškimi Slovenci! — Kakor lansko in predlansko, je tudi letošnje sporočilo novomeške gimnazije vesela priča, da veje na tamošnjem učilišču zdrav naroden duh; slava čast. oo. franciškanom, da obdelujejo z enako skrbjó um in srce njim v poduk izročene slovenske mladine. Letošnje sporočilo obsega cerkveno-podučen sestavek „Popotvanje našega gospoda in zveličarja Jezusa Kristusa ob času njegove triletne učitve kronologično zloženo in popotvanje sv. aposteljna Pavla,“ od g. kateheta Ign. Staudaherja; besedi bi tu pa tam želeli kaj več olike. O drugih šolskih letnikih drugokrat, ko nam v roke pridejo.

Nemško-slovenski žepni slovar. V nekoliko dneh izide, ves predelan in pomnožen, moj nemško-slovenski slovar pod naslovom „Deutsch-slovenisches Taschenwörterbuch für Schule und Haus“ v drugi prav ročni izdavi. Več let sem skrbno nabiral za-nj gradivo med narodom in po knjigah, in to mi je tako naraslo pod rokami, da bo štela sedanja izdava celó 57 drobno tiskanih pol v žepni obliki. Rad bi bil še nekaj časa počakál z dokončno izdelavo, da bi bil mogel porabiti tudi veliki slovensko-nemški besednjak, ki ga imá že naš sloveči jezikoslovec Fr. Levstik v delu; toda vedno popraševanje po prvi jako pomankljivi izdavi, ki je že 3 — 4 leta popolnoma razprodana, me je prepričalo, da je nam lahkorabnega slovarja, sosebno šolski mladini in uradnikom, živa potreba. Dovršil sem delo po večletnem trudu in je izročam čast. občinstvu z iskreno željo, da bi mu bilo za nekaj let zadošten pomočnik v njegovem opravilstvu; marsiktero jedernato med ljudstvom najdeno zrno izide po njem zdaj prvikrat v tisku na svetlo. Za podlago pri izdelavi mi je služil bogati nemško-češki

slovar F. Šumavskega v J. Rankovi izdavi; hvaležno sem pa porabil tudi naš obširni nemško-slovenski besednjak v Cigaletovi sestavi. Da bi bil povsod pravo zadel, tega se pri tako obširnem delu ne drznem reči, blagovoljno naj se popravi, če se najde tu pa tam kaka pomota; tudi nisem te prevzetne misli, da bi bil že vse bogastvo našega besedišča pobral in porabil; to pa lahko rečem s polno svetjô, da bo našel v njem bralec marsiktero novo drobtino, ki smo je dosle zastonj iskali po slovarjih. Namenjeno je pričujoče delo posebnó slovenski mladini za šolsko rabo; prepričan sem si vendar, da bode dobro služilo tudi čast. duhovščini in gospodom uradnikom kot zanesljiv svetnik v njihovem službovanji. Pri tej priložnosti izrekam svojo srčno zahvalo čast. gospodom prof. J. Solarju, sodn. pristavu F. Muršecu, kaplanoma J. Volčiču in V. Kosu in pa bogoslovcu J. Gomilšaku, ki so mi blagovoljno na pomoč pritekli z zbirkami korenitih domačih, v pisavi pa deloma še neznanih slovenskih besed. A. Janežič.

Srbsko-hrvaško slovstvo. V Belemgradu ste prišli na svitlo dve zbirki srbskih narodnih pesem: prva pod naslovom „Izbor najlepših junački i ljubavni pesama,“ druga z naslovom „Srbske junačke pesme“ od P. Zorića. — V Hartmanovi bukvarnici so jeli izhajati „Zapisnici,“ potopisne črtice iz življenja potujočega dijaka od Fr. Šularja, v dvomesečnih zvezkih; cena vsakemu zvezku je 40 kr. — Učiteljska zadruga v Zagrebu je dala na svitlo majhen koledar z naslovom „Mali kučnik,“ ki mu je obseg jako zanimiv, cena pa samo 25 nkr. Vkupna imovina tega prekornega društva v podporo hrvaškega učiteljstva iznaša že 6352 gld. 85 kr. — V Zagrebu je prišla na svitlo „Obča povest“ za mladino in priprosto ljudstvo. Izdaje je prav vkusno, z lepimi podobami ozaljšano.

Besednik.

Iz Celovca. Da-si ravno je že rešen g. Raičev predlog o skupni izdavi matičnega in družbinega koledarja — kakôr se trdno nadjamo Matici in družbi na korist — dovoljenih nam vendar še bodi nekoliko besed v tej zadevi, da se stvar še nekaj bolj pojasni. V 61. Slovenčevem listu je navedel slavno-znani rodoljub in pogumni borec za blagovitost svojega naroda g. B. R. razloge, kateri so ga nagibali svetovati na zedinjenje obeh koledarjev. Poglejmo je na kratko:

Prvi razlog mu je zmanjšanje stroškov, ki je misli doseči po tej združbi. To združbo pa si misli g. nasvetovalec tako, da bi se tiskala pratika in druge v koledarjih navadna naznanila za obe društvi vkup, imenik, sporočilo in slovstveni del pa za vsak zavod posebej. „Oba dogotovljena dela“ — piše dalje — zvezala bi se v eno precej obilno knjigo, dostojno za obe društvi.“ — Ako bi se pratika za obe društvi vkup tiskala, prihranilo bi se res nekoliko

stroškov; 100 gld. vendar gotovo ne, kolikor jih je g. nasvetovalec preračunal, ker bi se dvojnemu vezanju in razpošiljanju deležnikom obeh zavodov vendar ne moglo v okom priti, ako nočemo, da ostanejo ali družbeniki ali matičarji brez koledarja. Pa kaj bi hasnilo pri pratiki 100 prihranjenih goldinarjev, ko bi se moralo po tej poti za natis imenika in slovstvenega dela blizo 300 goldinarjev več potrošiti?! Preglejmo to reč vendar bolj na drobno in vzemimo za primer, da bo dala Matica svoje knjige v 2000, družba v 6000 iztisih tiskati ter da bo matičin slovstveni del z imenikom vred 8 tiskanih pol in družbin ravno toliko obsegal. Ako se plača za tiskano polo male oblike v 2000 iztisih samo 26, v 6000 iztisih samo 50 gld., imela bo Matica tiskarnih stroškov za slovstveni del 208 gld., družba pa 400 gld. (vkup 608 gld.). Ako se v izdavi združite, morala bo vsaka svoj slovstveni del z imenikom vred v 8000 iztisih tiskati, da se bo mogel združeni koledar udom obeh zavodov v roke dati. Ako se računi vsaka tisučina iztisov čez gori naznanjeno število samo na 6 gld., imela bo stroškov Matica 496 gld., družba pa ravno toliko, skup torej 992 gld. Po g. Raičevem predlogu v Slovencu bi se po tem takem na eni strani blizo 100 gld. prihranilo, na drugi pa blizo 300 gld. več potrošilo samo za to, da bodo udje ta isti koledar po dvakrat v roke dobivali, „kar je v sedanjih skopih časih tudi treba uvažiti.“ Ta razlog torej g. Raičev predlog, ne da bi ga podpiral, še-le podira.

Drugi razlog mu je pospeševanje in širjenje obeh društev. Ta razlog je gotovo vreden, da se vzame v ozir; po naših mislih pa bi se dal napredek obeh društev brez posebnih stroškov po tem poti jako pospeševati, kakor je bil unkrat v „Slovcu“ naznanjen, namreč da bi se v prihodnje v vsakoletnem družbinem koledarčku poročevalo o Matičini delavnosti in nasprotno; prepričani smo vendar, da se bode vsak zavod sam po svojih delih najbolje priporočal Slovencem. Sicer pa delajmo z združenimi močmi za napredek obeh zavodov, da bosta od leta do leta lepše napredovala in svojemu namenu primernega sadú donašala!

To se mi je zdelo treba na kratko omeniti; če nisem prave zadel, saj se dam podučiti.

Iz Ljubljane. (*Vesele in žalostne prikazni v narodnem življenju meseca avgusta 1866.*) — c — Da se ta moj dopis veže s prejšnjim o mesecu juliju, zato na prvem mestu omenjam letnih sporočil, s kterimi so letos velik korak naprej storile — ne rečem vse, pa vsaj naše izvrstniše glavne šole. Veselja zaigra vsacemu rodoljubu srce, ko pogleda v letna sporočila črnomaljske, postojnske, loške in kranjske glavne šole, kajti čisto slovenska so in vsako z vrlim vvodnim sestavkom; prav tacega sporočila pričakujemo tudi od ipavske glavnice, ki še le konec t. m. sklene šolsko leto. Druge glavne šole so sicer priobčile le starokopitni in suhoparni imenik, toda večidel saj s pravilno pisavo slovenskih priimkov; le ljubljanska normalka se še ni naučila slovenščine toliko, da bi svoj imenik mogla

v latinici tiskati, gotica jej je tako priljubljena, da se ne more ločiti od svoje ljubice, dokler jej ne dojde viši ukaz; idrijski ravnatelj je pa, da bi se ognil pravilne slovenske pisave, iznašel celo nov pravopis, ki ni niti miš niti ptič, „Novice“ so ga krstile za „lesjačico“, ki si pa v zgodovini slovenskih pravopisov javalne ohrani slaven spomin. — Matici ni knjigi: „kranjsko in koroško“ v zemljepisno-statističnem in zgodovinskem pregledu in „Narodni koledar z letopisom“, ki bode obsegal sporočilo o dosedanjem Matičinem delovanju in mnogo podučnega berila, se pridno tiskate, bržkone bode te razposlani prvo polovico septembra meseca. Zdaj šteje Matica 941 udov, od lanskega občnega zbora jih jej je prirastlo 229. Pač lep prirastek v časih, o katerih vse toži, da ni cvenka! — Kakor slišimo, čast. o. Ladislav Hrovat v kratkem dovrši latinsko slovnico v slovenskem jeziku ter jo ponudi Matici; ravno kar je v Ljubljano došel popolnoma dovršen rokopis g. profesorja Žepiča z naslovom: „latinska čitanka“. — Vzbujeno zavest naših trgovskih in obrtnijskih ljudi živo pričajo zadnje volitve za kupčijsko zbornico. Da si tudi nekoliko ostrašeni po nemili preiskavi o prvi volitvi, vdeležilo se je je vendar 651 volilcev (prve volitve menda nad 1600) izmed katerih jih je volitna komisija zavrgla 91. Oživljeno zavest pa še bolj kaže izid te volitve: Vsi — od prvega do zadnjega — so z ogromno večino izvoljeni po nasvetu, ki ga je dotični odbor naših narodnjakov razglasil po „Novicah“. Vpliv tega odbora do naših ljudi po vaseh in mestih kaže primer številčk; tú si nasproti stojé: 602 — 594 in 39 — 12! —

* V Petrogradu izhaja jako zanimiva literarna zbirka pod naslovom „Dla čténija“, ki obsega v lepem izboru najlepše ruske poezije in novele, kakor tudi lepe prevode iz drugih jezikov. Med drugimi se nahajajo v tej zbirki dela od Žemčušnikova, Turgeněva, Tutčeva, Někrasova, Hercena, Mihajlova, Tolstoja, Državina in drugih. — Prof. Lamanskij pripravlja za izdajo veliko „vseslovansko chrestomatijo“; da bi v kratkem prišla na svitlo!

Imenik čast. gg. naročnikov. Za celo leto so dalje plačali: 248. J. Vesel, kapl. v Postojni; 249. A. Potočnik, fajmošter v Planini; 250 — 268. novo-meška gimnazija; 269. J. Lakner, župnik v Kropivni; 270. J. Jakopič, nunski spovednik v Celovcu; 371 — 72. J. Šuman in J. Majciger, gimn. profesorja v Mariboru; 273. R. Vilenpart, kapl. v Št. Jakopu; 274 — 275. J. Šolar in A. Marušič, profesorja v Gorici; 276. slavna goriška čitalnica; 279. Fr. Pesjak, trg. pomočnik v Celovcu; 278. J. Prešern, dov. učit. pripravnik v Celovcu; 279. A. Zorko, dijak v Varaždinu; 280. M. Holiber, fajmošter v Vetrinji; 281. M. Majar, fajmošter v Gorjah; 282. sl. kranjska čitalnica; 283. T. Zupan, prefekt v Alojzevišču; 284. J. Pivec, kurat v Tomišlju. (Dalje prih.)

Listnica. G. J. V. v P. Takrat ni bilo več prostora; hvala! g. F. K. v Z. in J. P. v K. Moralo se je nadaljevanje do prihodnjega lista odložiti; g. J. K. Nekaj se kmalo porabi; šestomerom manjka še potrebne olike. — G. L. Drz. v Ribnici. Zgodí se sredi t. m., ko spet dospemo v Celovec.

Prosnja. Da bo kmalo spet mogel izhajati „slov. Glasnik“ na poltretji poli, lepo prosimo, da se razmnoži število čast. naročnikov kakor v prvem polletju in nam vsaj skoraj pridejo naročilni zaostanki.